

DUHA

Informace
o knihách
a knihovnách
z Moravy

studie/články
veřejné knihovny
medailon
konference/akce
informace pro knihovny
z činnosti MZK
recenze
rozhovor

2 / 2015

Duha online: <http://duha.mzk.cz>

Obsah

Studie/články	Ochutnávka nových služeb a prostor Knihovny Jiřího Mahena v Brně – <i>Edita Vališová</i>	2
	Rekonstrukce v Městské knihovně Znojmo – <i>Eva Šrámková</i>	7
	Učíme číst: knihy nebo počítače? Čtenářská nebo počítačová gramotnost? – <i>Irena Poláková</i>	10
Dvacet let českého knihovnictví	Rozhovor s profesorem Andrew Lasse – <i>Tomáš Kubiček</i>	12
Veřejné knihovny	Městská knihovna Mikulov – <i>Ilona Salajková</i>	17
	Vyškovské rande naslepo s knihou – <i>Zdeňka Adlerová</i>	24
	Klub čtenářů hodonínských knihovny – <i>Hana Šimonová</i>	25
	Květnové setkání dětí z projektu Haló, haló – tady Večerníček v Černé Hoře – <i>Helena Jalová, Jana Trubáková</i>	26
Konference / akce	Elektronické služby knihoven potřeby – <i>Monika Kratochvílová</i>	27
	Knihovna pro všechny – <i>Libuše Foberová</i>	30
Informace pro knihovny	Moderní manažerské techniky – Sledování trendů a budování identity knihovny (3. díl) – <i>Libuše Foberová</i>	32
	Technické normalizační informace ISO/TR 11219 v češtině – pomocník při rekonstrukci nebo výstavbě nové knihovny – <i>Vladana Pillerová</i>	39
představujeme odborné knihovny	Knihovna a archiv Centra experimentálního divadla – <i>Marie Kvapilová</i>	40
Z činnosti MZK	Slavnostní otevření nových prostor Americké knihovny InfoUSA v Moravské zemské knihovně v Brně – <i>Eva Fukarová</i>	43
	Virtuální národní fonotéka aneb starý zvuk nerezaví – <i>Filip Šír</i>	53
	Profesní vzdělávání knihovníků a jeho změny v budoucnu – <i>Adéla Dilhofová</i>	54
	Nezapomeňme na Mořice Viléma Trappa – <i>Pavel Pešta</i>	56
Knihovnické osobnosti JMK	Když je práce koníčkem: medailon knihovnice Věry Štěpánové – <i>Lenka Šefferová</i>	58
Oči Brna	Cyklus OČI BRNA v červnu a v září – <i>Romana Macháčková</i>	60
Recenze	Faksimile knižních skvostů – <i>Jaromír Kubiček</i>	62
	KNIHOVNÍK/KNHOVNA/KOMUNIKACE – Dosáhněte co nejlepší komunikace za výpůjčním pultem knihoven – <i>Denisa Illíková</i>	63
Zahranční knihovny	Veřejné knihovny na Zanzibaru – <i>Denisa Illíková</i>	66
Rozhovor	Co dělají knihovníci, když už nedělají: Rozhovor s Milošem Kvapilem, emeritním ředitelem Městské knihovny v Prostějově – <i>Vladislav Raška</i>	69
Bude vás zajímat, že...		72

DUHA. Informace o knihách a knihovnách z Moravy. Ročník 29 (2015), číslo 2.

Vydává Moravská zemská knihovna v Brně pro potřebu knihoven, knižního obchodu, nakladatelství a literárních pracovišť.

Adresa vydavatele a redakce:

Moravská zemská knihovna v Brně

Kounicova 65a, 601 87 Brno

Telefon: 541 646 128

E-mail: duha@mzk.cz

IČ 094943, DIČ CZ00094943.

Foto na přední straně:

Interiér Městské knihovny Mikulov. Autor
fotografie: Ilona Salajková.

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák.

Vychází 4x ročně tištěně i on-line.

Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print), ISSN 1804-4255 (Online).

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Redakce: Mgr. Jana Nejezchlebová, vedoucí a výkonná
redaktorka, Mgr. Jan Lidmila, technický redaktor, Mgr. Adéla
Dilhofová, redaktorka, Mgr. Monika Kratochvílová, jazyková
korektura.

Redakční rada: prof. PhDr. Tomáš Kubiček, Ph.D., předseda
redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Ústav
bohémistiky a knihovnictví FPF Slezské univerzity v Opavě),
Mgr. Barbora Buchtová (Moravská zemská knihovna)

Jihomoravský kraj

Vážené čtenářky,

Vážení čtenáři,

nezadržitelně se blíží léto, doba prázdnin a dovolených. Ale pozor! Toto období volna a chvil strávených u řek a rybníků nebude v mnoha knihovnách probíhat tak poklidně a idylicky. Knihovny se připravují na revize knihovních fondů a především na malování, menší či větší opravy, úpravy a rekonstrukce prostor pro čtenáře a návštěvníky.

Cílem těchto prací je zlepšit zázemí, prostředí a možnosti pro rozšíření a zkvalitnění služeb.

To úzce souvisí s tématem 2. čísla časopisu Duha, které právě vychází.

Zaměřili jsme se na rozvoj knihovnických a informačních služeb v knihovnách v nových, příp. rekonstruovaných interiérech odpovídajících potřebám moderních služeb. V hlavním bloku Studie a články vás pozveme na ochutnávku nových služeb a prostor v Knihovně Jiřího Mahena. Článek o rekonstrukci v Městské knihovně ve Znojmě přináší další zkušenosti z praxe a ukazuje na přínos, který pro služby mají vhodně upravené prostory. Učíme se číst, knihy nebo počítače se ptá Irena Poláková, jedna z autorek knihy S knihou po škole. Školní čtenářské kluby. I pro tyto aktivity musíme mít odpovídající podmínky v knihovnách.

Rubrika Dvacet let českého knihovnictví patří v tomto čísle panu profesorovi Andrew Lassovi. V rozhovoru s ředitelem Moravské zemské knihovny profesorem Tomášem Kubíčkem se zamýšlí nad dobou, kdy se vrátil do České republiky s odhodláním pomoci knihovnám, podpořit jejich technický i odborný rozvoj a tím i vstup do mezinárodního knihovnického společenství.

Rubrika Veřejné knihovny přináší článek o práci Městské knihovny v Mikulově (fotografii z této knihovny přinášíme na titulní straně časopisu). Ne zcela běžné aktivity představují knihovny v Hodoníně a ve Vyškově. Klub čtenářů při Městské knihovně Hodonín se schází 2x měsíčně; jedná se o setkání „v knihovně nad knihou a s knihou“, které má vždy určité tematické zaměření. Knihovna Karla Dvořáčka zve na Vyškovské rande naslepo s knihou, které se koná již od roku 2013.

Informace pro knihovny přinášejí 3. díl moderních manažerských technik a upozorňují na český překlad technické zprávy (normy) ISO k výstavbě a rekonstrukci knihoven. Její překlad vydala Národní knihovna a stane se jistě základní pomůckou a pomocníkem pro knihovny

při uvažování o stavebních úpravách a prostorových změnách interiéru.

Představujeme další odbornou knihovnu, Knihovnu a archiv Centra experimentálního divadla v Brně.

Rubrika Konference, akce je věnována dvěma významným odborným akcím. Ve Zlíně se v květnu konal již třetí ročník celostátní konference Elektronické služby knihoven. Jejím pořadatelem byla Krajská knihovna Fr. Bartoše ve Zlíně a Knihovna Univerzity Tomáše Bati. Témata příspěvků odrážela aktuální trendy on-line služeb. Dvoudenní konference Knihovna pro všechny, jejíž účastníky hostila Městská knihovna Havířov, se zaměřila na komunitní funkce knihoven, porovnání jejich výkonů, vzdělávání a zájem veřejnosti o služby knihoven.

V rubrice Z činnosti MZK přinášíme informace o projektu Virtuální národní fonotéka a o připravovaných změnách v organizaci a obsahu kurzů profesního vzdělávání knihovníků.

Připomeneme také výročí badatele a vědce Mořice Viléma Trappa (1825-1895), kterému Moravská zemská knihovna vděčí za unikátní přírůstky ve svých fondech.

V rubrice Knihovnické osobnosti Jihomoravského kraje představujeme vedoucí Městské knihovny v Kuřimi, paní Věru Štěpánovou.

Oči Brna se opět zaměřily na probíhající výstavy a akce k připomenutí života a práce brněnských osobností. Měsíc červen je věnován Bohuslavu Fuchsovi – brněnskému architektu světového věhlasu, od jehož narození letos uplynulo již 120 let.

V recenzích vám přiblížíme katalog Tři tisíce let knižního umění z mimořádné stejnojmenné výstavy a upozorníme na publikaci dr. Libuše Foberové Knihovník, knihovna, komunikace.

Za zkušenostmi ze zahraničí budeme putovat hodně daleko, postřehy ze studijní cesty nám přiblíží veřejné knihovny a knihovny autonomního ostrovního státu Zanzibar.

Pro toto předprázdninové číslo jsme zvolili trochu nevyzke vedený rozhovor, který však bude jistě inspirovat a povede k zamyšlení (třeba i s úsměvem). Ředitel Knihovny Karla Dvořáčka ve Vyškově si povídá s kolegou a kamarádem, knihovníkem a bývalým dlouholetým ředitelem Městské knihovny v Prostějově, dr. Milošem Kvapilem.

Příjemné letní období přejeme všem knihovníkům.

Redakce Duha
Jana Nejezchlebová

Ochutnávka nových služeb a prostor Knihovny Jiřího Mahena v Brně

Edita Vališová
redakce@kjm.cz

Knihovna jako místo živého dialogu, rychlé a profesionální obsluhy, relaxace, zábavy vzdělávání....

Těmito atributy disponuje Knihovna Jiřího Mahena v Brně (KJM), která v březnu 2015 otevřela čtenářům a návštěvníkům brány nových místností vylepšené Ústřední knihovny. Nově otevřené prostory zvyšující komfort při pobytu v knihovně, které vzešly z roční dostavby a reorganizace (2014), prošly 5. března 2015 řádnou ochutnávkou, jíž se mohl zúčastnit každý, neboť program seznamující se s všemi novinkami probíhal po celý den „od osmi do osmi“. Na chuť bylo možné přijít nejenom novým místnostem, ale i doprovodným službám převážně elektronického charakteru a též i nové otevírací době.

Smyslem dostavby a reorganizace bylo zdomakonalit poskytované služby knihovny, rozšířit její prostorové kapacity a doplnit je moderním vybavením. Projektový záměr zohledňoval celosvětové trendy rozvoje knihoven, jež jsou vnímány jako kulturní a komunitní centra, centra pro celoživotní vzdělávání a aktivní trávení volného času. Již v letech 1998–2001 prošla budova Ústřední knihovny rozsáhlou rekonstrukcí a modernizací, ovšem dynamicky se rozvíjející informační společnost a s ní rychle se proměňující technologie a vzrůstající i měnící se nároky uživatelů na komplexnost služeb nutily k jejich průběžným inovacím.

Reorganizace služeb přinesla nejen vyšší komfort při delším pobytu v knihovně, ale též zefektivnila operační servis pro ty, kteří po knihovně žádají zejm. rychlou informovanost. Především bylo třeba:

- zvýšit kapacitu přednáškových sálů a výstavních prostor,
- vytvořit multimedialní studijní prostor pro mládež,

- zreorganizovat styl poskytování čítarenských služeb,
- zmodernizovat styl poskytování informačních služeb a internetu pro veřejnost,
- zrychlit a zlepšit obslužnost klientů (samoobslužné půjčování knih),
- zvýšit celkový komfort pro klienty (nabídka občerstvení, zázemí pro rodiče s dětmi).

Celkové rozšíření užitných ploch o cca **228 m²** pro služby knihovny znamená maximální zhodnocení dalších disponibilních prostor paláce pro veřejnou službu. Vzhledem k tomu, že sídlo Ústřední knihovny, Schrattenbachův palác, je jako jedna z mála dochovaných barokních staveb palácového typu v městě Brně kulturní památkou a zároveň je jeho historie spojena i s pobytem W. A. Mozarta v Brně, jde o významný objekt i z hlediska rozvoje cestovního ruchu. Proto je jeho špičková stavební i obsahová kvalita pro město Brno velmi významná. **Realizací projektu došlo k rozšíření služeb městské knihovny pro nejširší veřejnost, zkvalitnění veřejného prostoru historického jádra a zvyšování pozitivní image města Brna.**

Co tedy návštěvníka po vstupu do barokní budovy Ústřední knihovny čeká?

Nové místnosti

Výraznou změnou prošlo nároží budovy. Prostory bývalé Čítárny (nyní ve 2. NP) nahradilo moderně koncipované místo pro první kontakt s klienty – Zákaznické centrum v 1. NP. První výhodou centra je otevírací doba, která je na rozdíl od ostatních pracovišť Ústřední knihovny posunuta již na **osmou**

hodinu ráno. V době od 8.00 do 10.00 hod. zde mohou čtenáři **vracet knihy, vyzvedávat si objednané dokumenty, zajít si na internet, koupit si čtenářsky laděný dárek** (hrníček, tričko, ...) apod. Zákaznické centrum je otevřeno registrovaným čtenářům, veřejnosti i turistům, zajišťuje plný informační servis jak tištěné, tak elektronické povahy včetně poskytování informací z oblasti Evropské unie či informací zaměřených na potřeby seniorů. Mezi další klady patří přímá dostupnost z ulice a návaznost na ostatní služby knihovny. U příležitosti slavnostního otevření nabídlo registraci zdarma, kterou využilo 200 zájemců.

Další novinkou v přízemí knihovny je Knihovní klub – literární kavárna s nabídkou denního tisku i vybraných knih, v níž se můžete občerstvit, vychutnat si šálek dobré kávy, ale i literární, hudební či jiný komorní pořad, neboť místnost disponuje AV technikou. Potřeba relaxace kavárnou zdaleka nekončí. Na své si mohou přijít i rodiče s malými dětmi. Právě pro ně byl v prostorách výpůjční haly vybudován rozšířený Family Point, kontaktní místo s řadou možností trávení času v knihovně. V příjemném prostředí Family Pointu můžete přebalit a nakrmit své miminko nebo si rozšířit povědomí znalostmi informací rodinného charakteru. Místnost je vybavena internetem, TV obrazovkou, knihami, časopisy i hračkami.

Prostor, kde se lze bavit, vzdělávat nebo „jen“ odpočívat, najdete ve 3. NP. Jedná se o nově vybavenou místnost pro mladé, jež navazuje na tamější prostory Knihovny pro děti a mládež. Mladí lidé zde najdou jak dostatek soukromí, tak i příležitost být se svými kamarády a přáteli – mohou si zahrát „fotbálek“, zabavit se deskovou hrou, knížkou, pustit si film na notebooku, připojit se k Wi-Fi, občerstvit se kávou apod. Taktéž se mohou zapojit do programové náplně místnosti – zúčastnit se nejrušnějších workshopů, dílen, přednášek, koncertů aj. Z lákavé nabídky můžete vybírat každý týden, aktuální program je dostupný na webu i *facebooku*. Místnost je otevřena ve všední dny od 14.00 do 20.00 hod.

A nakonec se ještě podíváme do nejvyššího patra, kde v 5. NP místo nevyužitých půdních prostor sídlí nová multifunkční místnost s příslušenstvím, tzv. velký společenský sál s kapacitou 100 osob. Ambicí nového sálu bylo efektivnější zabezpečení vzrůstající poptávky po adekvátně vybaveném prostoru určeném pro kulturní a vzdělávací akce (kapacity původního sálu a kluboven nevyhovovaly z technického hlediska i z hlediska větrání, což v případě kolektivních akcí působilo velmi nepříznivě). Jeho využití je proto jednoznačné, určen je pro přednášky, kurzy, semináře, odborná školení, autorská čtení, hudební pořady i filmové projekce. Součástí nového prostoru je výstavní část. Zajištěna je i bezproblémová přístupnost pro návštěvníky s handicapem, a to prostřednictvím nově zbudovaného výtahu, který ve 3. NP navazuje na vnitřní prosklený výtah v atriu.

Doprovodné služby

Souběžně s novými prostory neustále vylepšujeme a rozšiřujeme nabídku *služeb*. Již v únoru jsme spustili **půjčování e-knih přes on-line katalog ve spolupráci s firmou eReading.cz**. Prostřednictvím *katalogu Carmen* si mohou čtenáři s platnou registrací do svých mobilních zařízení stáhnout žádané knihy současné produkce (detektivky, společenské romány, bestsellery apod.) a nemusí již čekat na to, až jim bude daný titul přichystán k dispozici. Taktéž jsme posílili *nabídku e-čteček*, které jsou nyní dostupné vyjma Hudební knihovny na dalších 4 pobočkách. „Čtete ušima?“... *Audioknihy* nově najdete na 9 pobočkách a Mahenově

Velký společenský sál

knihovní klub

zakaznické centrum

památníku a od března v Hudební knihovně půjčujeme **DVD s filmy** známých a oblíbených literárních děl. Dále jsme zakoupili nové deskové hry, které půjčuje Knihovna pro děti a mládež a rozšířili jsme nabídku hraček a didaktických pomůcek z projektu Lektoteka, které půjčujeme zájemcům do rodin a škol o sadu muzikoterapeutických hudebních nástrojů – bubínky, chřestidla či perkusní nástroje najdete opět v Hudební knihovně. Ve veřejně dostupných místech celé knihovny nabízíme připojení k síti Wi-Fi. Uživatelsky přívětivým vylepšením je i možnost samoobslužného půjčování knih v Ústřední knihovně. Vstoupili jsme též na pole odborného publikování, a to s novým **on-line časopisem IMPULSY**, který od února vydává *Centrum dětského čtenářství* při KJM. Příspěvky časopisu předkládají inspirace, náměty i trendy z široké oblasti dětského čtenářství.

O akcích, službách, knižních novinkách apod. knihovna nově informuje prostřednictvím **vnitřního systému TV obrazovek**, jimiž jsou vybaveny místnosti v 1. NP budovy (Zákaznické centrum, Knižní klub, výpůjční hala a Family Point).

Dostavba a reorganizace Ústřední knihovny byla realizována v rámci investiční akce „Knihovna pro město – rozšíření a zlepšení služeb veřejnosti“, byla zařazena do schváleného rozpočtu města Brna s celkovými náklady cca 25 mil. Kč a předpokládanou dotací ve výši cca 17 mil. Kč. Projekt byl spolufinancován z Regionálního operačního programu, oblasti podpory 3.1 – Rozvoj urbanizačních center.

Pokračujeme...

V přímé vazbě na projekt „Knihovna pro město – rozšíření a zlepšení služeb veřejnosti“ dále rozšiřujeme jeho možnosti návazným projektem „Knihovna pro město II. – vzdělávání na míru“, jímž chceme zejm. po technické stránce s akcentem na moderní trendy v oblasti vzdělávání rozvinout již popisovanou realizaci v budově Ústřední knihovny – **jedná se o technické zhodnocení knihovny, vnitřní dovybavení a realizaci vzdělávacích programů s partnery a odborníky v oboru**. Projekt si klade za cíl podporovat schopnost kritického myšlení, utváření vlastních názorů a postojů, rozvíjet občanskou gramotnost a podporovat kompetence potřebné pro vzdělané lidi a společnost. Prostřednictvím vytváření přívětivého a bezpečného prostředí adresněji uzpůsobeného pro jednotlivé cílové skupiny nabídneme nové formy a nástroje k individuálnímu i společnému vzdělávání včetně osob se specifickými potřebami. Realizaci prvního projektu byly vytvořeny nové prostorové kapacity pro kulturní a vzdělávací programy. Navazující projekt zaměřený na možnost realizace vlastního vzdělávacího konceptu prostřednictvím moderních technologií a inovativních výukových metod tento záměr **plněji rozvine**. Rok 2015 jsme proto v knihovně vyhlásili rokem, jehož hlavní téma se v duchu obou jmenovaných projektů nese mottem „Knihovna je vzdělávání“.

Family Point

Rekonstrukce v Městské knihovně Znojmo

Eva Šrámková

sramkova@knihovnazn.cz

Budova Městské knihovny Znojmo, která stojí v památkové zóně města na Zámečnické ulici, slouží pro účely knihovny již od roku 1946. K různým stavebním pracím dochází již od 60. let minulého století, vždy však bylo nutné při zpracování projektů respektovat připomínky pracovníků památkové péče, tj. zachovat stávající půdorys knihovny.

Od roku 1997, kdy se zřizovatelem knihovny stalo město Znojmo, probíhá postupná rekonstrukce centrální budovy. Město Znojmo převzalo budovu knihovny v nepříliš dobrém stavu. Bylo třeba řešit havarijní stav střechy a rozvodů topení, zavedení plynofikace, nedostatečné prostorové vybavení, přestěhování dětského oddělení z pronajatých prostor, vytvoření prostor pro kulturní a vzdělávací akce a pro hudební oddělení. Budova nesplňovala bezpečnostní požadavky, bezbariérovou dostupnost, řešit se musela i zastaralá elektroinstalace.

Novodobá rekonstrukce zahrnuje několik etap: 1. etapa probíhala v letech 1998–2002, kdy byla provedena rekonstrukce krovů a střechy a byla plynofikována kotelná. V roce 2000 byla dokončena hrubá stavba dvou kanceláří ve 2. NP. Zároveň se vyměnily rozvody topení a zrekonstruovalo sociální zařízení. V letech 2001–2002 byla dokončena projektová dokumentace na rekonstrukci prostor centrální budovy a na interiéry, stavební práce však byly pozastaveny. V rámci údržby byla v roce 2002 opravena terasa a zároveň byla zaizolována stěna budoucího archivu v 1. NP.

Ve 2. etapě rekonstrukce, tj. v letech 2003–2004, byla dokončena půdní vestavba. V návaznosti na přístavbu výtahu došlo k rekonstrukci kanalizace

a předláždění dvorku, byla přeložena část rozvodů topení, vody a elektroinstalace. K serveru byla nainstalována klimatizační jednotka, byl vybudován sklad pro Regionální oddělení a opravena chodba a schodiště ve 2. NP. Bylo dostavěno a nábytkem vybaveno Oddělení pro děti. Dokončen byl též konferenční sál se zázemím, hudební oddělení a administrativní prostory.

Ve 3. etapě, která trvala od roku 2005 do roku 2010, započala rekonstrukce oddělení pro dospělé čtenáře s přílehlými sklady. Z těchto prostor bylo staticky zabezpečeno zpevnění podlah 2. NP, došlo ke zbourání příčky a zvětšení prostor Knihovny rakouské literatury. V přízemí byla provedena rekonstrukce elektroinstalace a zřízena vzduchotechnika. Sklady byly po nutných stavebních pracích vybaveny kompaktními regály. V roce 2008 byly upraveny vstupní prostory, zajištěn bezbariérový přístup do 1. NP budovy díky plošině pro vozíčkáře. V tomto roce jsme se zaměřili na přestěhování dvou poboček do větších a pro knihovnu vyhovujících prostor, z prostor bývalé školky do areálu Soukromé vysoké školy ekonomické (pobočka Loucká) a z fary do budovy školy (pobočka Konice). V roce 2010 došlo k úpravám ve studovně. Hlavní část určená veřejnosti byla vymalována, vyměněna podlaha a především byl starý nábytek nahrazen nábytkem vyrobeným na zakázku. V této etapě byla též opravena fasáda budovy a vznikl architektonický projekt rekonstrukce oddělení pro dospělé (půjčovny).

Do 4. etapy můžeme zahrnout období 2014 a dále, kdy došlo k dlouho očekávané rekonstrukci půjčovny. Na tři měsíce roku 2014 jsme uzavřeli celé oddělení, vystěhovali na 40 000 svazků knih a veškeré vybavení. Řemeslníci postupně zpevnili podlahy

a položili lino, vyměnili část elektroinstalace, nainstalovali podhledy se zářivkami, vymalovali a kompletně sestavili nový nábytek a regály.

Jak již bylo zmíněno, vzhledem k umístění knihovny si nemůžeme dovolit rozšiřovat půdorys budovy. I přesto jsme uvítali tuto velkou rekonstrukci s nadšením. Byly využity původní architektonické plány z roku 2009, které jsme však po domluvě s architektkou paní Natašou Orsiniovou upravili podle aktuálních požadavků – zaměřili jsme se více na návštěvníka knihovny. Nechali jsme zhotovit odkládací prostory včetně zamykacích skříněk, zmenšili rozměry stolků určených pro počítače s on-line katalogy tak, aby zbylo více místa pro pohyb mezi regály, po zahájení provozu

pak zajistili zarážky u horních polic regálů pro větší bezpečnost a dokoupili taburety, které slouží návštěvníkům k posezení mezi regály. Nezapomněli jsme ani na zeleň pro příjemnější prostředí.

Dále nás čeká přestěhování Knihovny rakouské literatury do prostor mimo budovu a rozšíření Regionálního oddělení. Vzhledem k navýšení dopravy v centru města je potřeba opravit část fasády a čeká nás též oprava dvorního traktu. V dalších letech je pak potřeba upravit služební prostory studovny a místa s přístupem k veřejnému internetu, nainstalovat kompaktní regály ve skladu.

Po slavnostním otevření 9. září 2014 se nové prostory setkaly s kladnými ohlasy našich čtenářů. Oceňují především více světla, příjemné barevné ladění – světlé tóny nábytku a podlahy oproti tmavě červeným regálům a zvětšení prostoru mezi regály. Knihovníci navíc oceňují úpravu služebních prostor a navýšení kapacity regálů. Jsme si vědomi, že v knihovně chybí relaxační zóna – stále více oblíbené sedačky nebo vaky, buňky pro individuální nebo naopak týmovou práci, posezení u kávy a další. Snad se nám v budoucnu podaří pro knihovnu získat větší prostory a budeme tak mít možnost využít nejnovějších trendů, které v architektuře knihoven vznikají.

Učíme číst: knihy nebo počítače? Čtenářská nebo počítačová gramotnost?

Irena Poláková

irena.polakova@lauder.cz

„Naše Lenka je technicky nadaná. Představ si, že v pěti letech ovládá tablet a na youtube si najde v historii pohádky, které si sama pustí.‘ , A co večer čtete jí?‘ ,Ne, večer si právě hraje na tom tabletu, umí už spoustu věcí, které já se naučil až ve třiceti.‘ ‘‘Přibližně takto probíhal rozhovor s jedním mladým mužem. Okouzlen možnostmi informačních technologií a současně vědom si toho, že bez jejich ovládnutí se dnešní lidé neobejdou, opomněl tak prostou a snadnou činnost, jakou je předčítání vlastního dítěti.

Není nutné se rozhodovat, zda knihy či počítače. Bezesporu počítačová gramotnost je nutným předpokladem k profesně úspěšnému životu, nicméně čtenářství taktéž. Do první třídy nám nastupují děti, které doma zapínaly počítač či tablet velmi zřídka, a současně ty, které v této oblasti byly velmi zkušené. Přibližně do konce první třídy jsou všechny na srovnatelné uživatelské úrovni. Zdá se, že jejich předchozí „trénink“ s sebou žádný výraznější náskok nepřináší. V čem se ale děti od sebe mohou odlišovat celkem výrazně i na konci první třídy, je vztah k četbě a dovednost vnímat přečtený/předčítaný text.

Školy (jako instituce) se následně mohou snažit rozdíly zmírnit a prostředky k tomu skutečně mají, nicméně, je-li dětské čtenářství podporováno i rodinou, má dítě daleko větší šanci překonat čtenářsky obtížná období, jako je např. přechod z prvního na druhý stupeň. Škola může mít na malé čtenáře skutečně velký vliv, ale pouze tehdy, jsou-li její učitelé přesvědčeni, že čtení (ani čtení ve škole) není ztrátou času, tj. sami jsou čtenáři a dětskou četbu aktivně podporují a zároveň dětem nabízejí dostatek příležitostí k vrstevnickému sdílení.

Mateřská škola Lauderových škol

Mateřská škola je nejnižším stupněm tzv. Lauderových škol, navštěvují ji děti od 3 do 6 let. Jedním z cílů vzdělávacího programu MŠ je budovat tzv. předčtenářské dovednosti, vztah dětí k četbě a porozumění předčítanému textu. Děti mají pravidelně možnost trávit čas s knihou např. při popoledním odpočinku. Většina z nich neumí číst, i tak je okamžik samostatného prohlížení a možnosti vybrat si ze školkové knihovny důležitou součástí budování čtenářských návyků.

Do dopoledních činností bývá zařazováno tzv. centrum aktivity (podle programu Začít spolu) „Knihy a písmeno“. Děti v něm samostatně plní úkoly týkající se rozvoje čtenářské gramotnosti. Využíváme pro předčtenáře upravené metody programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení, např. míru svého porozumění děti prokazují tím, že vytvářejí obrázkovou osnovu textu, vybírají si z knihy obrázek, který následně ostatním představují. Každý pátek se koná tzv. „šabatové čtení“ – přicházejí číst rodiče a prarodiče knihy, které měli v dětství rádi, případně úryvek přinesou děti a předčítají paní učitelky. Nedávno se mateřská škola účastnila celoškolského projektu Kniha. Děti vytvořily vlastní knihu, přičemž každé dítě přispělo jedním vyprávěným příběhem.

Základní škola

Jak již bylo naznačeno výše, čtenářská gramotnost patří k předpokladům úspěšného profesního (a šťastného osobního) života. Řada zahraničních i několik českých výzkumů potvrzuje, že dítě – čtenář má lepší výsledky i v exaktních oborech, jako je matematika. Je-li čtení tak podstatné, měl by mu být věnován prostor přímo ve výuce. A to nikoliv jen v rámci nácviku

techniky čtení. Ve všech třídách našeho prvního stupně zařezujeme každý týden tzv. dílnu čtení – prostor, kdy si každé dítě v tichosti čte knihu dle svého výběru. Před samotným čtením je prostor pro učitele, který může děti upozornit na některé obecné rysy textu – např. na přítomnost hlavní postavy a pravděpodobný nástin jejího charakteru. Při samostatném čtení pak děti mohou představenou součást díla hledat ve svém textu. Ale také nemusejí, někdy si čtou jen tak pro radost.

Při dílně čtení dává učitel dítěti najevo, že čtení je důležité. Tak důležité, že patří i do školy. Současně má možnost doporučovat a také nechat si doporučit stále nové tituly. S dílnou čtení začínají děti již v první třídě, v době, kdy číst teprve začínají. Nejprve samostatně čtou jen pár minut. Většina dětí si vede čtenářský deník a zápisy z něj představuje i svým spolužákům. V jedné ze tříd vytvářejí děti „knihomoly“, pokud nějakou knihu dočtou, napíší její název a krátké zhodnocení na obrázek „knihomola“ a pověsí na nástěnku. Stejně jako na gymnáziu i zde se učitelé snaží používat program Čtením a psaním ke kritickému myšlení, který nabízí řadu zájem vzbuzujících metod. Mnohdy vedeme děti, aby zkušenosti z knih využily i při tvorbě autorských textů.

Gymnázium

Velmi obdobné je to na nižším gymnáziu, kde je pravidelně zařazována dílna čtení. Přičemž zde minilekci před samotným čtením využíváme k představení nejruznějších pojmů spjatých s teorií literatury. Žáci se tak seznamují s pojmy jako formy vyprávění, perspektiva vyprávěče, implicitní čtenář, téma, motiv, fabule, syžet... a s nejrůznějšími žánry. I zde jsou žáci vedeni k pravidelným zápisům do čtenářských deníků, přičemž důraz je kladen na vyjádření jejich vlastního názoru. I na gymnáziu studenti relativně dost píšou, ve svých textech se na četbu mohou odkazovat.

Ve vyšších ročnících je pak velmi důležité budování přirozeného čtenářského společenství, já jako učitel nejen doporučuji, ale také si nechávám doporučovat. Téměř nezastupitelnou roli má přinášení

titulů přímo do hodin a předčítání úryvků a celých knih na pokračování. Právě v tomto věku se stává, že děti přestávají číst, a vrstevníci a učitel mohou výrazně pomoci. Při čtení společně knihy mohou lepšímu porozumění a „vytěžení“ textu pomoci různé strukturované organizéry (např. pracovní list Chci se zeptat hlavního hrdiny, jeho „protivníka“, spisovatele, sám sebe, Dopis autorovi/hlavní postavě).

Čtenářská kultura

Ze zkušenosti víme, že děti/studenti mají období, kdy čtou a kdy nečtou. Někdy není snadné zaregistrovat, že dítě právě již delší čas nečte a potřebuje pomoci. U nás ve škole jsme ještě celou řadu postupů nevyzkoušeli. O co ale usilujeme už nyní, je, aby žáci a studenti byli stále obklopeni knihami. Máme fungující školní knihovnu. Knihy si žáci mohou číst i na chodbách školy i ve třídě. Díky podpoře rodičů a přispěním školy byly zřízeny čtenářské koutky. Na každém z pater stojí knihovnička s tituly vhodnými pro daný věk, děti se mohou posadit a číst si. Slavnostní otevření „čtenářských koutků“ se konalo v rámci předpurimového večera inspirovaného částí knihy Ester: „Oné noci spánek od krále prchal. Poručil tedy, aby přinesli Knihu letopisů památných událostí a ty byly králi předčítány.“ Vyzvali jsme rodiče i žáky a studenty, aby přinesli svou oblíbenou knihu a předčítali z ní ostatním. V prvním patře předčítali mladší děti a jejich rodiče, svou oblíbenou knihu představili i nečtenáři. V druhém patře se sešli dospívající a dospělí čtenáři. Četli žáci i učitelé a hosté. Pro malé děti připravili studenti sekundy výtvarné dílny.

Uběhlo už víc jak rok a naše čtenářské koutky by potřebovaly oživit novými tituly. A pak zase dalšími. A dalšími. Právě dostupnost knih, prostor číst si (přímo při vyučování) a možnost o čteném hovořit považujeme za základ rozvoje dětského čtenářství. Nic objevného, nového, naopak starobylé a velmi, velmi osvědčené prostředky.

Co vidím, když se na sebe podívám jako na čtenáře?

Nezáleží mi na žánru, ale nebaví mě knihy bez velké myšlenky. Často přestanu číst knihu, která

mě hned zpočátku nenadchne. Nikdy nepřeskakuji, protože se bojím, že bych přišla o něco důležitého. Nenávidím, když mi někdo řekne, jak kniha skončí. Často mám rozečtených víc knih najednou a mám v plánu si přečíst dalších dvacet knih. Když mě nějaká zaujme, čtu pořád, klidně bych zůstala celou noc vzhůru...!

Ukázka ze čtenářského zrcadla třináctileté Julie

Co vidím, když se na sebe podívám jako na čtenáře?

Sám sebe jako čtenáře moc často nevidím, protože já skoro vůbec nečtu. Naposledy jsem četl na dílně čtení. Když začnu číst a rozečtu se, tak se mi

vůbec nechce přestat. Když mě ale někdo k tomu čtení donutí, tak nečtu třeba měsíc.

Ukázka ze čtenářského zrcadla třináctiletého Matěje

Co vidím, když se na sebe podívám jako na čtenáře?

Čtu jen v metru C na cestě směr Kobylisy, takže skoro každý den. Mívám spíše tlustší knihy, které se mi lépe čtou. Tlustou knihu o cca 600 stránkách jsem schopna přečíst cca za 3 dny... Často čtu více knih naráz, protože knihy neustále někde nechávám. Často, když mě nějaká kniha zaujme názvem, musím si ji přečíst.

Ukázka ze čtenářského zrcadla třináctileté Lucky

dvacet let českého knihovnictví

Rozhovor s profesorem Andrew Lassem

Nevím, jak to děláš, ale když na Tebe přijde řeč nejenom v kuloárech českých knihoven, všem se rozzáří oči. Sleduješ dějiny českého knihovnictví posledních dvacet let a přikládáš polínka pod řadu projektů, které ovlivnily nejenom směr, kterým se ubíralo, ale i myšlení řady předních knihovnických osobností. Když se na těch posledních dvacet let našich knihoven podíváš, jaký z nich máš pocit?

Na takový dotaz se opravdu těžko odpovídá. Asi by to chtělo zeptat se lidí, kteří by raději, aby na mě řeč nepřišla, a když už, tak se jim spíš oči zakalí... Pocity mám, nepříliš jasné, za těch posledních dvacet let se toho hodně událo a hlavně hodně změnilo. Něco ale zůstalo stejné, a tak se naskytá otázka, zda tomu tak

má být, či v čem by spočívala změna, třeba k lepšímu. Především je ale potřeba zdůraznit, že veškeré projekty, s kterými jsem spojován, byly výsledkem spolupráce, v nichž většinou převažovala iniciativa a práce odvedená jedinečnými osobnostmi českého a slovenského knihovnictví.

Během těch dvaceti let, přesněji pětadvaceti, neboť první tah z mé strany se odehrál v červnu 1990, se moje účast v projektech CASLIN, a tudíž i znalost stavu vašeho knihovnictví, měnila. Ze začátku, když jsme je dávali dohromady a následně implementovali, jsem byl do aktivit, které kolem toho vznikly, natolik zapřažen, že jsem s obtížemi stíhal své profesorské povinnosti (o osobních ani nemluvě). Až ve zpětném hledáčku teď vidím, nakolik jsem se stal

součástí vašeho knihovnictví. Že jsem se hodně naučil o oboru, o kterém jsem věděl pouze to, že bych bez jeho služeb těžko žil i pracoval, je mi dnes jasné. A i připouštím, že jsem se na krátký čas dostal do ideální situace, kdy se moje interní angažovanost úspěšně skloubila s mým odstupem (profesním i životním), do pozice, kterou bych nazval „zainteresovaný nadhled“. Tak před deseti lety se ale tato situace začala měnit. Samotné projekty, tudíž i moje zodpovědnosti, podporované Mellon Foundation, končily. Z CASLINu zůstal seminář. Ten běží skoro každoročně dál na svých vlastních neinstitutionálních kolejkách jakousi setrvačností, která sama vypovídá o mnohém, co je dobré. O autentickém zájmu knihovníků scházet se každoročně na několik dní a pracovat dál, přemýšlet tak říkajíc přes čas a řešit knihovnickou kauzu.

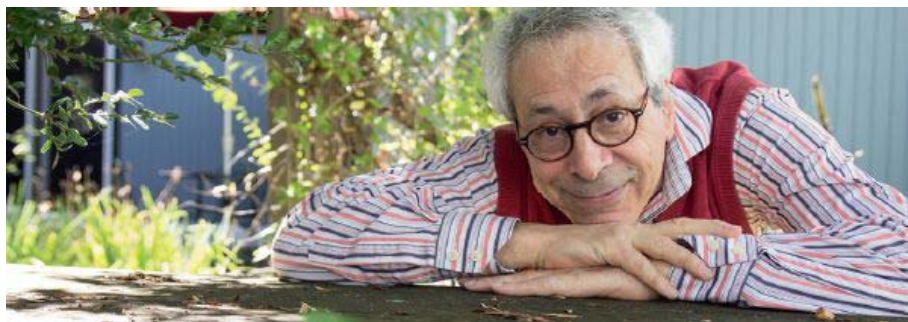
Můj dnešní pocit z vašich knihoven je tudíž nutno brát s jistou rezervou. Na jedné straně jsem ve věci namočen a na druhé straně jsem opět v suchu (abych tu popletl několik rčení.) Navštěvuji Česko, jsem v Radě NTK, účastním se seminářů CASLIN. Vrátil jsem se ale na plno k akademickým povinnostem, vědět a vlastní tvorbě.

Když jsi přijel, byly české knihovny – alespoň ty univerzitní a vědecké – schované kdesi za pultem, který obsluhoval mocný knihovník, jenž na požádání kamsi zmizel a vrátil se s požadovanou knihou. Scéna jak z Ecova románu *Jméno růže*. Teď se situace radikálně změnila. Ale to, co je vidět (z pohledu čtenáře), neodpovídá rozsahu změn, jimiž prošlo a stále ještě prochází české knihovnictví.

Všechny ty nástroje, které určují jeho podobu, mají do značné míry neviditelnou podobu.

Už několik let neslyším od svých přátel (neknihovníků) negativní průpovídky o tom, jak knihovny nefungují, o nepříjemných zážitcích u výpůjčního regálu a logistických bariérách v přístupu či nedostatku zdrojů. Naopak, a zvláště od studentů a vědeckých pracovníků, slyším spíš údiv nad tím, co vše je dostupné a jak jednoduše. Navštěvy ve vašich knihovnách mě těší, vidím kolem sebe tolik toho, po čem jsem toužil: otevřený přístup k tištěným materiálům, samoobslužné pracovní stanice, světlo, pohodlný nábytek, relaxovaná atmosféra a hlavně, plno. Vaše a naše knihovny se dostaly rovnocenně do obnovené (protože tomu tak kdysi bylo) pozice klíčového kulturního centra (typicky v centru města či univerzitního kampusu), prostředí, kde se ve jménu vzdělanosti a poznání najde klid k vlastní práci či duševnímu odpočinku, ale také místo ke sdružování, skupinové práci a sebevzdělávání, ba dokonce k radostnému smíchu. Kde funguje výtah a bezbariérové toalety, kde je multimediální sál, restaurace a galerie. Netvrdím, že jsou si všechny knihovny vědomy tohoto trendu, jistě je, že pod něj nepotřebují přikládat polínka.

Za dobrou restauraci se skrývá dobrá kuchyně. Za knihovnickými službami, služby technické. Jejich modernizace byl primární účel iniciativy CASLIN. Pokud se nám podařilo tuto potřebu nastartovat a posunout tím správným směrem, pak to, co dnes vidím, o čem slyším a čemu už vlastně nerozumím, by asi vypovídalo o úspěšné iniciativě. Připadá mi, že se v oblasti IT

vaše knihovnictví, co do znalostí, tak co se týče jejich implementace, pohybuje nejen na světové úrovni, ale v jejím popředí. A i problémy, kolem kterých se točí hodné schůzi a kuloárových debat, patří k věci a nejsou pouze „vaše“.

Mluvíš o IT. Ono se vůbec hodně mluví o IT. Je knihovnictví synonymní s IT? Nezbyvá něco?

Zbývá to podstatné: lidská stránka knihoven jako stávajících organizací a tudíž i profesního oboru. Přiznám se, že od samého počátku mě především zajímala tato tematika. Snad je to dáno mou vlastní profesní deformací antropologa, kterého přitahují hodnotové mechanismy společenských útvarů. Možná je tomu ale naopak, deformace je osobní dispozicí a našel jsem si k tomu profesi. Byl jsem ale naivní a to dvakrát. Poprvé, když jsem se domníval, že nebude obtížné dát dohromady knihovni obec, aby se jednotně postavila za principy spolupráce jak uvnitř jednotlivých knihoven, tak (a hlavně) mezi institucemi. Bylo to velmi obtížné a po pádu bývalého režimu, kdy všichni a všechno objevovalo a obdivovalo svou nezávislost, o to obtížnější. Ale přesto se mnohé podařilo. A podruhé, když jsem se uspokojil přesvědčením, že co nezvládly organizační dohody o spolupráci, si vynutí IT standardy a sítě. A věru, je tomu tak. Jen mě z tohoto úspěchu, když ho srovnám s tím, kde boty nadále tlačí, vychází, že schopnost dohodnout se na technice je nejenom jednodušší a zjevně pro všechny výhodnější, ale zároveň – vzhledem k jejímu dominantnímu postavení ve fungování knihovny uvnitř i navenek, politicky i ekonomicky – vytváří stín, za kterým se lidská problematika hezky schovává a jen občas pronikne do ředitelny, přes personální oddělení, kde se jeví skoro neřešitelná.

Nejsem si jistý, zda personální problém vašich knihoven je nutně jen „váš“. Máme ho jistě taky. Jsem ale čím dál víc přesvědčen o tom, že má specifika, která opravdu „vaše“ jsou. Dají se i pojmenovat. Jsou zajímavá a nejen frustrující. A je třeba o nich otevřeně mluvit (třeba na semináři CASLIN). Něco souvisí s mimo knihovním prostředím legislativy,

financováním, vztahy se zřizovatelem, a hlavně s profesními trendy. Něco asi jednoduše s organizačními mechanismy. Obojí vyžaduje neustálou údržbu. Vždy a všude. Zdraví organizace se podle mne nemá posuzovat podle toho, zda má či nemá tyto problémy, ale zda je schopna splňovat svůj mandát kvalitně i přesto, že problémy má, a tudíž že je schopná neustále a bděle navigace a ochoty tyto problémy řešit.

Není těžké s Tebou souhlasit, protože mluvíš příliš obecně. Můžeš být konkrétnější?

AL: Jak sám víš, nechal jsem se slyšet, naposledy v dubnu v MZK, na téma rostoucí role a tudíž zodpovědnosti knihovníků v podpoře všeobecné vzdělanosti. Šlo mi specificky o situaci na vysokých školách, z kterých se stávají čím dál víc pragmaticky zaměřená učiliště (a výzkumné ústavy) na výchovu úzce specializovaných a maximálně profesionálních odborníků. To je celosvětový trend a asi je to tak dobře až na jednu podstatnou věc: vzniká profesionální elita, která není nutně elita inteligentně vzdělaná. Co to má co společného s knihovnictvím? Zdraví knihoven, které jsou podle mě i jedním ze sloupů zaručujících zdraví společnosti, bude vyžadovat oborově vzdělané knihovníky, jakési styčné důstojníky, kteří jsou zaměřeni na spolupráci se specializovanými uživateli (například studenty a profesory), ale kteří jsou také všeobecně vzdělaní, inteligentní občané, kteří chápou a umí zastávat a zprostředkovat hodnoty (například kulturu jazyka) spojené s jejich profesí, s produkcí, reprodukcí a přístupem k poznání. Vim, že to je těžké břímě, ale jako všechno, co je smysluplné, stojí za tu námahu.

Knihovnická profese se digitalizuje. Do čela knihovnických institucí se dostávají lidé, kteří se zabývají informační technikou a čím dál více je v knihovnách méně těch tradičních intelektuálů (oněch velkých knihovnických osobností minulosti) s všeobecným přehledem a s potřebou vnímat knihovny jako součást polis. Digitalizace je mainstreamem dne. Do knihoven se v důsledku toho dostávají velké peníze a s nimi i velcí předátoři.

Není zrovna toto důsledek změny paradigmatu (mnohem významnější než sama skutečnost digitalizace obsahu knihovních fondů), změny, která by mohla být pro instituci knihovny a její tradiční funkce ve společnosti negativní?

To, že Tě tento fenomén trápí, že se zvýšenou technologizací se mění kultura knihovnického prostředí (mentalita spojená s informační technologií, závislost na velkých penězích a s tím spojené představy o efektivním managementu), je podle mne dobrá zpráva. Je totiž příznakem toho, že se trh začíná nasycovat, možná že pomalu, ale zato jistě. Nejsi totiž se svou obavou sám, sdílí ji více lidí včetně mladší generace uživatelů, kteří berou své informační hračky za samozřejmost, vypínají je a jedou se projet do lesa. Digitalizace je a zůstane dramatickou změnou a to především k lepšímu v obou základních funkcích, které odjakživa definovaly knihovnu: v zpřístupnění a ochraně fondu. O tom není pochyby. Bude pokračovat dál, najde si svůj rozumný tep. Tento dramatický vývoj ale vedl (ne vždycky rozumně) ke změně priorit v řízení knihoven, a tudíž k preferenci informatiků v jeho vedení. Zmiňuješ změnu paradigmatu, která se netýká jen knihoven. Souhlasím. Vlaky nahradily kočáry (a chytří kočárníci přešli na výrobu vlakových souprav). Pak přišla automobilová doprava. V některých zemích, např. ve Francii, nadále věnovali pozornost údržbě a modernizaci vlakové dopravy. Neznám tam nikoho, kdo by ji nepožíval. V jiných zemích, např. v USA, síť zaostala, zůstaly z ní trosky. Neznám tu nikoho, kdo by ji preferoval před autobusem, letadlem nebo osobním autem. Situace, o které hovoříme, má své přímé paralely v jiných oblastech, především ve zdravotnictví a ve školství. V obou případech došlo během posledních 20 let k dramatickému posunu v mnohém, ale nikoli ve všem k lepšímu, naopak: začíná jít, jak se říká, do tuhého. Nové technologie dramaticky zlepšily diagnostické a terapeutické schopnosti lékařů pomáhat. Za moderní medicínou ale stojí moderní, globální průmysl, investice do výzkumu jsou přímo propojené s marketingem a lékař neví co dřív, zda vypoaslechnout výhodnou nabídku obchodního cestujícího,

sedět před počítačem nad rostoucím úřadem, ignorovat nátlaky na schůzích s efektivně naladěným ředitelem nemocnice a jeho ekonomickým náměstkem či se, snad ve volném čase, věnovat pacientovi. Můj osobní lékař pobíhá s tabletem, který má připnutý na zápěstí, a pokud se na mě podívá, vypadá unaveně. Domnívám se, že to pomine. Jak lékaři, tak jejich pacienti se domáhají klidného, osobního kontaktu. Zní to paradoxně, ale na některých lékařských fakultách se zdůrazňuje léčebná funkce osobního, psychologicky fundovanému kontaktu s pacientem a, dokonce, znalost tradiční palpace, tedy schopnosti diagnózy přímým dotykem. Vysokým školám teď všude (i u nás) dominuje utkvělá představa o efektivnosti, veškeré výstupy, zda něco lze či nelze, se kvantifikují a vyhodnocují. Zdravý důraz na zpětné vazby se převtělil do orwellovského Velkého bratra. Věřím, že tento fanatický stav vyprchá, neboť jak se ukazuje, tzv. tržní ekonomie se nehodí na všechno. Abych se opakoval, záleží na zdraví společnosti a tudíž na nás všech, zda v případech, kde je třeba, aby ekonomizující mentalita sloužila ne-ekonomickým ale zásadně lidským hodnotám (kultura, poznání či zdraví), jsme schopni a ochotni vytvářet prostředí pro hybridní modely řízení.

K věci: Z principu je asi nepodstatné, zda se do čela knihoven dostávají informační pracovníci. Z praxe je ale zjevný fakt, že tato generace bývá touto technologií posedlá a často neznalá širší knihovní kultury. Opak byl taky pravdou: knihovníci, kteří se na nové technologie dívali skrz prsty a často jim házeli klacky pod nohy. Zažil jsem to. Tak či onak to nepomáhá organizačnímu přemostění mezi tradičně školenými knihovníky a tzv. aťtáky. Nemusí tomu tak být a taky tomu tak vždycky není. Pro mě ale zůstává nadále podstatná otázka, nakolik je vůdčí osobnost knihovny opravdu osobností, bez ohledu na to, jakou má školu či profesí. Totéž si mimochodem myslím o lékařích. Ti nejlepší byli vzdělanci (často vzpomínám na mého neurochirurga, který mi opravoval angličtinu). Knihovny nezmizí, mění se jejich náplň nikoliv mandát, mění se to, co pojem knihovna obnáší. Vůdčím ředitelem knihovny může být (byl a je) latinář či

stavební inženýr a ba dokonce češtinář! Pokud je do knihovnické kauzy „zažrán“ a vidí si přes nos. A tak se stále vracíme k mému začarovanému kruhu, který vlastně také zmiňuješ, jak zaručit klidný vývoj instituce v době dramatických změn, instituce, která je jedním z pilířů zdravé společnosti tím, že podporuje její vzdělanost, přičemž k tomu potřebuje vzdělané knihovníky-občany.

Knihovna, tak jak do značné míry ještě existuje, je institucí 18. a 19. století. Ještě stále je v ní otisknuta víra osvícenců v rozum, který potřebuje přísun informací a místo pro jejich shromažďování. Nárůst informačních technologií a množství informací samotných (i když nevím, co tu má prioritu, zda ono první paradoxně neprodukuje druhé) způsobil, že se knihovny z věží vědění proměnily v brány k informacím. K informacím, které jen částečně mají materiální charakter fondu. Za chvíli už ani nebude třeba chodit do knihoven, aby se uživatel dostal k tomu, co potřebuje. Něco o tom vím, Moravská zemská knihovna pracuje nyní na Centrálním portálu knihoven. Nevypadá to náhodou, že dobrovolně spolupracujeme na svém konci? Na začátku devadesátých let jsi měl status vizionáře. Co vidíš v budoucnosti nyní?

Na svém konci spolupracujete pouze do té míry, do které berete centrální portál na způsob Google Books za konec. To je asi tak, jako když se mě, fotografa, lidé ptají, proč fotím na film, když přeci digitální fotoaparáty jsou lepší a film asi stejně nikdo nevyrábí. Digitální fotoaparát mám, umožňuje mi dělat nové věci a lépe, má své výhody, ale nadále pracuji také s filmem v temné komoře. Film se vyrábí, tradiční fotografický papír i chemikálie také. Dokonce bych řekl, že nové technologie (prostředí webu a digitalizace) nám umožnila zkvalitnit tradiční fotografické procesy a taky je osvobodit od aktivit, na které se nová technologie opravdu hodí líp (například reklamy, svatby, sport či zpravodajství.) Stojí za zmínku, že vaše firma FOMA, dříve u nás neznámá, patří dnes mezi přední světové dodavatele a ručitele vysoce kvalitních

fotomateriálů. Fotografie měla nahradit malbu, film zničit divadlo a televize obojí. Nestalo se. Naopak!

Digitalizace a elektronicky zprostředkovaný přístup k informacím je nutné chápat jako přidanou hodnotu. To, že mám přístup ke zdrojům, aniž vstoupím do budovy knihovny, neznamená, že budou převažovat knihovny beze zdí a klasická budova vyhyne jako dinosauři. Naše městečko si postavilo novou knihovnu, je nejméně třikrát větší než ta předchozí. Omyl je tu dvojnásobný. Jednak si pleteme informace se znalostmi a jednak prostor s místem. To, co se nabízí v tištěných knihách a co běží po digitální síti, jsou informace, respektive možnost, potenciál. Abych něco věděl, poznal, vnímal či prožíval, musím to umět číst a vnímat. Čtení přeci není pasivní nalévání, ale aktivní znalecká snaha vyjít pasivní informaci vstříc. Instituce knihovny je podle mne více než skladiště a dodavatel, je to prostředí, které se věnuje zachování tradičního umění práce s informací, ale je také inovátorem a ručitelem nových přístupů. Když se mluvilo s oblibou i s obavou o budoucích knihovnách beze zdí, zapomínalo se na to, že i samotná budova knihovny není jen prostor (pojem, který adekvátně charakterizuje depozitář), ale především místo. Asi není třeba opakovat, co jsem už řekl dříve, stručně, že internetem a digitalizací změněný profil knihovny je především pozitivní výzvou vytvořit z budovy místo, které stojí na místě. Kde chci být taky proto, že je mi tam dobře, kde, ironicky, jsem obklopen smysloplností a kde nacházím klid od té příliš hlučné samoty čím dál víc rozptýlené (digitalizované) každodennosti.

Pokud jsem před lety působil jako knihovní vizionář, tak to bylo asi tím, že to bylo, jak se říká, „ve vzduchu“. Kontrast mezi tím, v čem jsem se jako student a akademik pohyboval, a to, co jsem našel počátkem 90. let u vás, byl tak markantně devastující, že nebylo těžké vidět budoucnost, když už jsem v ní vlastně žil. Tento kontrast dnes vymizel, zůstal mi rozdíl v postoji, v celkové společnosti a kultuře. Přál bych si, aby se vaše knihovny aktivně ujaly své výjimečné role coby odborného zastávce humanistických hodnot. Znít to hezky, nebylo by to lehké. Chybí odborná kvalifikace profesionálních knihovníků. A tím myslím na tři

oblasti: odborná znalost knihovní specializace, vysokoškolské (bakalářské) studium v jiném oboru (humanitní, společenské či přírodní vědy udávám jako příklad) a všeobecná kultivovanost (například jazyková). Je to sen, ale není ošklivý, jen trochu upocený.

Děkuji za rozhovor.
Tomáš Kubiček

Profesor Andrew Lass (1947 New York), americký antropolog a česky píšící básník, prožil velkou část svého života v Praze. S rodiči (novináři) přišel do Československa v roce 1948. Studoval na FAMU, na FF UK psychologii a folkloristiku. Z politických důvodů byl v roce 1973 s rodiči vyhoštěn ze země. Doktorát v oboru kulturně-sociální antropologie získal na Massachusettské univerzitě v roce 1981 a Karlova univerzita v Praze mu v roce 1993 udělila titul magistra. Počátkem 90. let zastupoval v České republice Mellonovu nadaci a inicioval projekt modernizace*

českého a slovenského knihovnictví CASLIN. V roce 1999 byl Andrew Lass jmenován profesorem antropologie, kterou vyučuje na Mount Holyoke College v Massachusetts. Profesor Lass získal řadu ocenění za svou práci a pomoc českému knihovnictví. Česká akademie věd mu udělila Cenu J. E. Purkyně v roce 1995, za pedagogickou činnost obdržel v roce 2010 významné ocenění od Americké antropologické společnosti. V roce 2014 mu byla udělena cena VIZE 97 Nadace Dagmar a Václava Havlových. Profesor Lass se věnuje nejen výuce studentů a vědecké práci, je také autorem několik knih poezie a esejů (Hra na slepou bábu, Mandala, Hrdlořezy a zvukomalby, Místo času, Možné světy), vystavuje své fotografie. V roce 2015 to byla výstava fotografií a textů v Moravské zemské knihovně pod názvem Dotyky věcí. Profesor Lass stále udržuje kontakt s českými knihovníky, setkává se se studenty KISK MU v Brně, přednáší na FF UP v Olomouci.

prof. PhDr. Tomáš Kubiček, Ph.D.

veřejné knihovny

Městská knihovna Mikulov

Knihovna v současné době prochází dynamickými změnami, které mají za cíl zprostředkovat služby zákazníkům všech generací, různorodým zájmům a vkusu. Knihovna aktivně spolupracuje se spolky, dobrovolníky, organizacemi i jednotlivci, kteří mají schopnost předat něco ze sebe ostatním.

Během posledních tří let proděla knihovna v Mikulově mnohé vnitřní úpravy, které významně přispěly k tomu, aby se zde mohly pořádat výstavy, besedy

a dokonce pronajímat prostory neziskovým a zájmovým organizacím. Nejdříve byla z bývalého bytu vytvořena Literární galerie s kuchyňkou, v dalším roce se upravilo a pestré barevně vymalovalo oddělení pro děti a mládež. Název Barevná knihovna je přílehlá. Oddělení pro dospělé prošlo také významnými změnami. Byly pořízeny nové regály, tím se zlepšila orientace čtenářů a výpůjční pult nyní je na místě, odkud má knihovnice přehled o všech, kteří vstupují do knihovny (tomu tak nebylo v předcházejícím

uspořádání). Místnost sloužící veřejnosti jako veřejný internet byla vybavena šesti novými počítači a doplněná informačními tabulkami v podobě komiksových bublin s pokyny pro „bezpečný internet“.

Malá místnost, která byla dříve skladištěm, se změnila na oddělení cizojazyčné a jazykovědné literatury. V rámci přestavby vzniklo v knihovně několik nových odpočinkových zón s gaučem, křesílky a stoly, také studijní místa se rozšířila, přesto se dost často potýkáme s nedostatkem míst.

Ke standardním knihovnickým službám poskytujeme nad rámec běžných aktivit netradiční nabídku, která směřuje blíže k veřejnosti. V knihovně z iniciativy občanů vznikl English Club, kde se neformálně schází lidé, kteří chtějí hovořit v angličtině, s rodilými mluvčími. Lidé uvítali, že se nemusí nikdy přihlašovat, platit dopředu kurz, který jim nemusí vyhovovat. Zde se setkávají lidé různého věku, zaměstnání, zkušeností a vytváří se zde komunita lidí, kteří volně konverzují o aktuálních tématech. Klub se schází i na neformálních místech jako jsou restaurační zahrádky a žije si svým životem.

Na pozvání lektora English Clubu přiletěla do Mikulova humanitární pracovnice Maggy Barrankitse nazývaná Anděl z Burundi. Setkala se se starostou města Rostislavem Košťalem, kde představila svou nezměrnou aktivitu a úsilí při budování škol, zdravotnických zařízení a péči o matky s malými dětmi. I přes její zdravotní potíže jsme společně vystoupali

po křížové cestě na Svatý kopeček a v kostele sv. Šebestiána Maggy vyslovila poselství všem lidem s otevřeným srdcem. V knihovně se rozproudila diskuze a většina účastníků tak měla nejen další možnost zjistit úroveň svých jazykových dovedností, ale dozvědět se o politické situaci v Burundi, humanitární práci Maggy, o projektech, na kterých pracuje. Na základě těchto poznatků knihovna uspořádala humanitární sbírku pro Burundi. Sešlo se na 250 kilogramů hraček a oblečení, které byly odeslány do Belgie, odkud byl vypraven konvoj pomoci.

Díky dotaci z programu Knihovna 21. století jsme uskutečnili projekt *Cestou, necestou, s tebou i bez tebe*, kde jsme představili místní autory, umělce, cestovatele i mladé budoucí knihovníky, kteří vytvořili prezentaci Thai-wan. Seniori rozšiřují své dovednosti v kurzu *Počítače se nemusíme bát* a účastníci si sami vyžádali pokračování, které dostalo název *Základy umím, chci víc*...

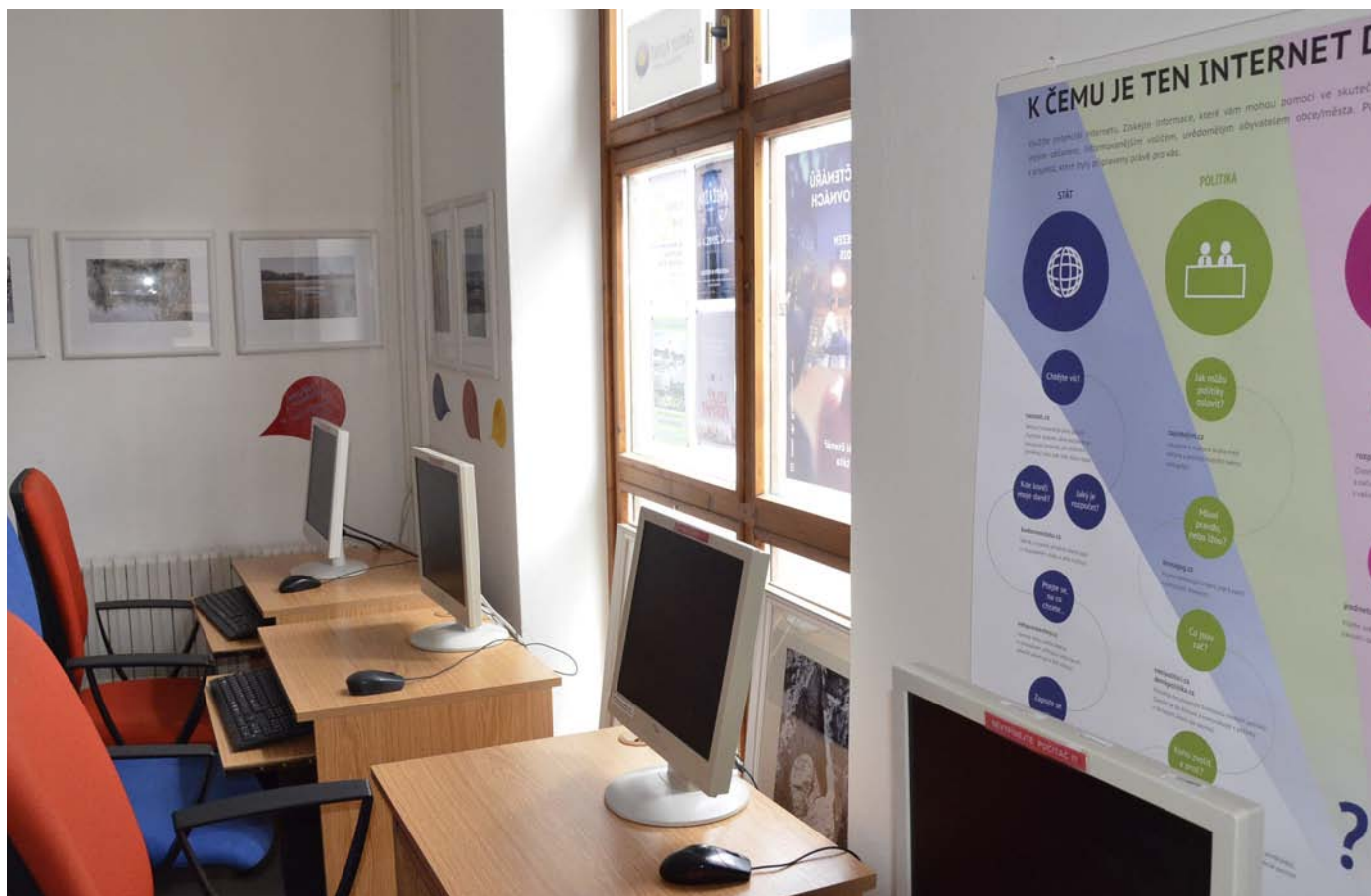
Z dotace JMK v rámci prorodinné politiky jsme získali dotaci na zřízení *Family Pointu – místa pro rodinu*. Vycházeli jsme z toho, že se v naší knihovně cítí rodiny velmi dobře a chtěli jsme zvýšit komfort i pro rodiče s batolaty. Bylo pořízeno kojící křeslo, které maminkám poskytuje soukromí, přebalovací pult, stolička na krmení, umožňujeme ohřev jídla, přípravu teplých nápojů. Děti zvláště oceňují nové herní prvky. Rodiče s dětmi u nás často stráví celé odpoledne, cítí se v bezpečí, přitom přirozeně působí na děti v rámci podpory čtenářství, vztahu k literatuře a vytváří se zde dobré mezilidské vztahy. Z těchto neplánových setkání vznikají nová témata, která zařazujeme na žádost rodičů do programu knihovny.

Tradičně pořádáme **velikonoční a vánoční výstavy**. Spolupracujeme s domovem pro mentálně postižené Srdce v domě v Klentnici a zařízením Bilibulum Mikulov a rakouskými chráněnými dílnami Kolping Poysdorf, jejichž výrobky mohou naši uživatelé obdivovat a inspirovat se v době před zmíněnými svátky.

V letních měsících pořádáme **příměstské tábory** se zaměřením na dramatizaci příběhů. Ve spolupráci s galerií Efram děti vystoupily s muzikálem, který

během týdne nacvičily a pro velký úspěch předvedly toto vystoupení ještě v ATC Merkur Pasohlávky.

Další klub, který dostal v knihovně prostor, je **Go klub Mikulov**, který se věnuje nejstarší deskové hře go. Vychovává generaci nových hráčů a podporuje rozvoj inteligence a rozvoj strategického myšlení.

Největším projektem knihovny se v loňském roce stala **Kniha do vlaku**. Po prvních obtížných začátcích, kdy bylo těžké sehnat kompetentní osobu, která by nám dovolila instalovat knihovničku na vlakovém nádraží v Mikulově, jsme v září slavnostně zahájili provoz. Čtenáři-cestující si knihy mohou vypůjčit bez průkazky, bez otevírací doby, mají zde možnost směny knih, umístit již přečtené tituly. Je pravdou, že se nám knihy nevrací, jak jsme zamýšleli, ale projekt úspěšně pokračuje v duchu hesla: Každá kniha si najde svého čtenáře. Ve spolupráci s ředitelstvím Českých drah a předsedou SKIP ČR Romanem Giebischem rozšiřujeme projekt i do dalších měst, na další nádraží.

V letošním roce jsme se zaměřili na místní autory, sběratele a osobnosti, kteří se prezentují

v Literární galerii. Velmi úspěšné bylo posezení nad historickými pohlednicemi Mikulova, beseda o bylinkách a jejich využití v kuchyni, promítání dokumentárních filmů v rámci projektu **Jeden svět**.

Novinkou letošního roku je **Dámský klub**, ve kterém se snažíme nabídnout ženám a dívkám témata, která se týkají výchovy dětí, manželství, kosmetiky, oblékání, literatury, místních změn. Diskuze je moderována a i přes neformální rámec je vedena citlivě tak, aby si ženy odpočinuly, zrelaxovaly, něco se dozvěděly nenásilnou formou, našly si čas pro sebe.

Mikulovská knihovna se mění jak prostorově, tak především svými programy. Klade důraz na nabídku služeb všem generacím a různorodé strukturu obyvatel, nabízí prostor pro osobní rozvoj a vzdělání dětí, seniorů i střední generace. Město Mikulov podporuje aktivity knihovny a je vstřícné k rozvoji knihovnických služeb i nad běžný rámec.

Městskou knihovnu v Mikulově stojí zato navštívit – jsme otevření všem.

Vyškovské rande naslepo s knihou

Víte co mají společného Fremantle v Austrálii, City of Milan v Michiganu, Santa Cruz v Kalifornii, Brampton v Kanadě, Amsterdam v Holandsku a Vyškov na Moravě? Blind Date with a Book nebo-li hezky česky: Rande naslepo s knihou.

„Dali jste si už někdy rande naslepo? Jak se na takové schůzce chovat? Co si připravit? Na co nezapomenout? Nemáte odvahu? Vyzkoušejte si rande naslepo s knihou! Ustrojte se, zabalte brýle, oční čočky, čtenářský průkaz a vydejte se do vyškovské knihovny. Možná zde potkáte „partnera/partnerku“ o jehož/jejíchž kvalitách jste doposud neměli ani tušení.“

Takto jsme v roce 2013 poprvé pozvali naše čtenáře na akci, kterou jsme „okoukali“ v zahraničí. Tehdy jsme připravili dva koše knih – pro děti a pro dospělé čtenáře a lákali jsme na rande se dvěma nespornými výhodami:

1. Nepadne-li vám „partner“ do oka, můžete knihu bez obav a výčitek vrátit.

2. Pokud do jednoho měsíce po schůzce odevzdáte v knihovně vyplněný anketní lístek, můžete vyhrát pěknou cenu.

Koš s „dospělými knihami“ byl během několika málo hodin prázdný. Vyšňožené „dětské partnery“ jsme museli z velké části vrátit zpět do regálů. V následujícím roce jsme připravili také dva koše, ale dětské knihy jsme zaměnili za bestsellery pro náctileté. I tentokrát se po obsahu prvního koše jen zaprášilo a „teenageři“ zůstali na ocet. V letošním roce jsme proto zdvojnásobili nabídku pro dospělé, a nežadaná nezůstala ani jedna kniha.

Z odevzdaných anketních lístků jsme se dověděli např.:

- Rande se vůbec nevyvedlo.
- Rande bylo zajímavé, ale do budoucna z toho nic nebude.
- Rande bylo zajímavé a čtenářka tomu dává šanci na dlouhodobější vztah.
- „Super, padli jsme si do oka!“
- Rande se nevyvedlo – velký věkový rozdíl.
- Rande se nevyvedlo, ale kniha skončila v náručí jiného člena rodiny.

Čtenáři nám také napsali:

Dopadlo to tak, že jsem plna očekávání doma rozbilala knihu... a zjistila, že ji nejen jako ostatní knihy autora znám, ale že ji mám i v knihovně. Ovšem když už jsem se takto do akce „Rande naslepo s knihou“ (mimochoodem skvělý nápad) zapojila, přečetla jsem si povídky plné laskavého humoru, pochopení, ale i bolavé nebo erotické, znovu – a ráda.

Pokud by z rande vznikl vztah, byl by velice povrchní. Při vší účtě se mi zdá životopis autorky velmi nevyrovnaný.

Díky za dobrý nápad, poprvé jsem se setkala s knížkou této autorky a určitě nezůstane knihou poslední.

Tento úspěch nás těší a také příští rok na Valentýna pozveme naše čtenáře na literární rande. I přes minulé nezdary se opět pokusíme oslovit mladou generaci. Vždyť rande s knihou má mnohem více výhod:

1. Můžete číst více knih najednou, aniž byste tu první podváděli.

2. Když se vám kniha nelíbí, můžete ji odložit bez zbytečného vysvětlování.
3. Kniha nepokukuje po kolemjdoucích čtenářích a je vám plně oddána.
4. Kniha je jedno, jak vypadáte.
5. Kniha má vždy co říci.
6. Kniha nedostane z ničeho nic pocit, že potřebuje více prostoru.
7. Kniha nechodí nikdy pozdě. Je zde pro vás 24 hodin denně.
8. Kniha půjde vždy tam, kam chcete vy.
9. Pokud vás kniha rozpláče, bude to proto, že je dobře napsaná.
10. O knihu se můžete dělit s přáteli.

Zdeňka Adlerová
adlerova@kkdvyskov.cz

Klub čtenářů hodonínské knihovny

Od ledna dvakrát v měsíci věnuje skupina čtenářů, v převaze jsou ženy, úterní dopoledne setkání „v knihovně nad knihou a s knihou“. Řeknete si, k tomu je instituce knihovny určena. Tito čtenáři, resp. tyto čtenářky, se začaly scházet z vlastní iniciativy a pod jemnou taktovkou paní doktorky Heleny Tesaříkové, která realizuje tímto svou touhu – moci si s přáteli stejného zájmu povídat o své velké lásce, o literatuře, o knihách; čte a debatuje se nejen o knihách, ale i o historii, kultuře, umění, o společenském dění. Nejedná se o „tlachání“, ale o předávání odborných znalostí získaných během pracovního života či celoživotního hobby. Tyto dvouhodinové sedánky jsou otevřené všem zájemcům bez nutnosti pravidelné docházky či členských příspěvků.

Každé setkání má nějaký tematický základ. Když v ČT reprízovali Vojnu a mír, literární skvost, který si členky nenechaly ujít, došlo na srovnání úryvků z románu s geniální režii Sergeje Bondarčuka, dalším tématem byla ruská klasická literatura, také ruská sovětská literatura období oblevy počínajíc Solženicynem, pak širší prezentace současných českých spisovatelů, různé tematické okruhy jako např. Díla regionálních autorů, portréty umělců,

cestopisy – toto všechno s ukázkami textů, nad kterými se vždy rozvíjí diskuse. Přečtené knihy jednotlivých účastnic jsou představeny a doporučeny, a pak následuje cesta do půjčovny.

Knihovna poskytuje také seznam literárních novinek, což je vítáno. Spolu s literaturou přijde i na vše, co s literaturou souvisí: zfilmované romány, divadelní představení, špičkové operní a baletní přenosy do místního kina, hudbu – dokonce v knihovně příležitostně provozovanou, tedy o kulturu obecně. Svá setkání chtějí účastníci obohatit i o kontakt s žijícími

autory, a tak v únoru byl hostem akademický sochař Jaroslav Jurčák se svou autobiografickou prvotinou „Můj šťastný život“. Po prvním autorském besedování chceme pokračovat i s dalšími autory z našeho jižního regionu.

Uvažujeme o pozdějším odpoledním termínu, aby se mohli účastnit i zaměstnaní zájemci. Klub čtenářů

je přístupný všem, Městské knihovně Hodonín se podařilo zaplnit mezeru v jinak velmi bohaté kulturní nabídce našeho města. Rádi se podělíme o zkušenosti dobrovolných spolků s podobnou činností odjinud. Ozvěte se nám?

Hana Šimonová

simonova.hana@knihovnahod.cz

Květnové setkání dětí z projektu Haló, haló – tady Večerníček v Černé Hoře

Ve středu 20. května 2015 v budově mateřské školy v Černé Hoře jsme měli možnost se na chvíli vrátit do dětství a do pohádek, protože nás zde čekal kluk Večerníček. Večerníček letos slaví neuvěřitelných 50 let a 50 let dětem pomáhá usínat s pohlázením z Pohádkové říše. Narozineniny Večerníčka jsme s dětmi z Blanenska oslavili v rámci čtenářského projektu pro období 2014/2015 s názvem Haló, haló – tady Večerníček.

Cílem projektu je podpora čtenářství i četby s pochopením textu a rozvíjení fantazie. A také setkání se zajímavými osobnostmi, se kterými by se jinak děti ale i dospělí z tohoto regionu nepotkali (například Jára Fišerová – kostýmní výtvarnice z Divadla Radost v Brně i z České televize, Eugen Sokolovský – televizní i filmový režisér pořadů pro děti a mládež, Renata Hladká – Divadlo Radost v Brně).

Součástí slavnostního ukončení projektu v Černé Hoře je i putovní výstava autorských prací dětí z Blanenska, najdete tam výstupy například:

- Literární – vlastní pohádka, popis pohádky, která se nejvíce líbila

- Výtvarné – ilustrace, plakát, koláž, pásová frotáž
- Literárně-výtvarné – komiks, obrázek s popisem
- Video dramatizace pohádky
- Dramatické – ukázka ztvárnění pohádky
- Trojrozměrné – keramické, papírové, přírodninové objekty atd.

V Černé Hoře se nás sešlo nakonec 130 dětí i dospělých. Dětské kolektivy byly odměněny diplomem, knihou (věnoval Albatros Media Praha), pro další výtvarnou tvorbu dárkem z Papíren Brno, volnou vstupenkou na rozhlednu Podvrší ve Veselici a dalšími

drobnými dárky. Občerstvení zajistil Pivovar Černá Hora a Pekárny Blansko. To vše pod záštitou Moravské zemské knihovny v Brně.

Děti nás potěšily jak písničkami, zazněly i autorské ze ŽS Černá Hora s paní učitelkou Mgr. Janou Kubelkovou, tak dramatizací pohádek nebo tanečky. Našeho projektu se za období říjen 2014 – duben 2015 zúčastnilo celkem 730 dětí i dospělých účastníků. Jsou to děti z Olešnice, Obory, Kunštátu,

Ráječka, Blanska, Boskovic, Černé Hory, Lysic, Velkých Opatovic, Kuniček, Ostrova u Macochy, Rájce-Jestřebí a Olomučan. Atmosféru krásného dopoledne dokreslují fotografie. Bylo to jednoduše úžasné a my se již těšíme na další setkání nad knihou i při čtenářských poutaváních.

Helena Jalová, Jana Trubáková

Helena.Jalova@mzk.cz, Jana.Trubakova@mzk.cz

konference/akce

Elektronické služby knihoven potřeť

Ve dnech 12. a 13. května se v Baťově institutu ve Zlíně konala celostátní knihovnická konference Elektronické služby knihoven III. Pořadatelem byla Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně spolu s Knihovnou Univerzity Tomáše Bati.

Před zahájením vlastního programu konference se v prostorách Knihovny Univerzity Tomáše Bati konal předkonferenční workshop na téma RFID v knihovnách: „sámoška“ je trend.

Účastníci workshopu se mohli seznámit s nově vybudovaným samoobslužným návratovým automatem s třídící jednotkou, kterou dodala a instalovala firma Cosmotron. Jeho nevýhodou je omezená dostupnost pouze po dobu, kdy je otevřená budova, ve které knihovna sídlí, a částečně skryté umístění, (v přízemí, z levé strany šatny). Automat byl pořízen od firmy Bibliotheca, která patří mezi největší světové společnosti zaměřené na vývoj a podporu systémů RFID.¹

Tématem konference, na kterou bylo přihlášeno přes 80 účastníků z krajských, městských

i univerzitních českých knihoven, byly nejnovější trendy z oblasti elektronických služeb. Odborným garantem a současně moderátorem prvního dne konání konference byl ing. Jan Kaňka z Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně. Součástí bohatého programu byla také nabídka exkurzí v obou pořádajících knihovnách.

Po přivítání účastníků ředitelkou Krajské knihovny Františka Bartoše PhDr. Zdeňkou Friedlovou se ujal slova s úvodním, teoretickým zaměřeným příspěvkem s názvem **Symbióza světa technologií a knihoven** doc. PhDr. Richard Papík, Ph.D. (ÚISK FF UK Praha). Ve svém příspěvku představil technologické a další související momenty, které měnily knihovny s důrazem na informační průmysl, počítačový průmysl a telekomunikační sektor. Zdůraznil roli knihoven jako součásti znalostní ekonomiky a znalostní společnosti. Mezi obávané jevy v informační společnosti patří např. globalizace, nerovnost, virtualizace, molekularizace.

Úlohu knihoven ve vývoji znalostní ekonomiky uvedl na příkladu výroku prezidenta Baracka Obamy

¹ <http://www.bibliotheca.com/3/index.php/en-uk>

„Libraries have a special role to play in our knowledge economy. Your institutions have been and should be a place where parents and children come to read together and learn together. We should take our kids there more.“¹

Paradoxem informační společnosti je snadná distribuce a využití informací, což vede ovšem k problémům v rámci svobody informací a jejich kontroly a následně k problémům týkajícím se duševního vlastnictví. Rozvoj digitální ekonomiky je možné sledovat od konce 80. let, přičemž současně s jejím rozvojem narůstá proces digitálního rozdělení. Nerovnovážený přístup k informacím znevýhodňuje – pojem informační asymetrie (Nobelova cena v roce 2001 za přínos k analýze trhů v případě tzv. informační asymetrie).

Inventura knihovebů byl název dalšího příspěvku ing. Jana Kaňky. Zdůraznil, že soutěž Biblioweb není auditem nových webových stránek, které jsou především službou, nikoli produktem. Snahou do budoucna je angažovat do poroty soutěže odborníky mimo knihovnické prostředí. Pozitivně hodnotil webovou šablonu Webovky zejména pro jejich využití prvků Web 2.0.

Bc. Vojtěch Vojtíšek, projektový manažer e-knih z Městské knihovny v Praze představil projekt Tisíc knih v příspěvku **Tisíc knih by umožilo osla**. Tato aplikace vznikla jako nadšenecký projekt v rámci GDG Garage. Její vznik a fungování z technologického hlediska představil na své přednášce Filip Hráček na *DevFestu 2014*. Doporučení na další tituly jsou vytvářena na základě jednoduchého, ale výpočetně náročného algoritmu. Všechny knihy jsou z fondu Městské knihovny v Praze, v současné době jich databáze obsahuje asi čtvrtinu.

Centrální portál knihoven představil ing. Petr Žabička z Moravské zemské knihovny. MZK byla koncem roku 2014 pověřena Radou Centrálního portálu knihoven a Ústřední knihovnickou radou vývojem

pilotní verze portálu, který bude založen na volně dostupném systému VuFind. CPK bude obsahovat data ze Souborného katalogu a integrovat základní služby knihovních katalogů, nenahradí však JIB ani oborové brány. Zapojování služeb bude postupné. Funkční portál by měl být hotový koncem roku.

Zkušenosti s půjčováním e-knih představila ve svém příspěvku nazvaném **Rok půjčování e-knih v Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích** PhDr. Zuzana Hájková. Službu zprovoznila v rámci Světového dne knihy a autorských práv jako dárek pro čtenáře. Jednání s firmou eReading probíhalo od prosince 2013. Jednalo se o první možnost v ČR vypůjčit si legálně e-knihu. Od doby zavedení této služby bylo půjčeno 2 676 e-knih. V srpnu až září probíhalo dotazníkové šetření mezi čtenáři ohledně oblíbenosti půjčování e-knih. Dotazník byl rozeslán všem, kdo si vypůjčili alespoň jednu e-knihu. Tuto službu jako důvod pro registraci do knihovny uvedlo 12 % čtenářů. Nejvíce čtenářů e-knih bylo ve věkové skupině 31–50 let, druhou nejčastější skupinou byli čtenáři do 30 let. Knihovna platí společnosti eReading za každou výpůjčku 49 Kč. Pro využití služby je nutná současná registrace na stránkách eReading.

Ing. Jitka Rumišková z Cosmotron Bohemia představila **Digitální kroniku** – portál s možností vyhledávat události (editace vyhledávání, přílohy digitálních objektů, adresář kontaktů pro organizátory akcí, informace o kalendáriu).

Virtuální Střeďočeský kraj v databázích Střeďočeské vědecké knihovny v Kladně představila ing. Eva Recmanová. Střeďočeská vědecká knihovna systematicky zpracovává regionální databáze zaměřené a Střeďočeský kraj, které jsou součástí elektronického katalogu. Jedná se o databáze regionální literatury a soubory autorit a regionálních osobností. V červnu 2014 byl do automatizovaného systému ARL zapojen Content Server, čímž se podařilo obohatit tyto záznamy o různé druhy dokumentů (videa, textové dokumenty).

Projekt **Virtuální národní fonotéka** prezentoval Filip Šír z Moravské zemské knihovny. Cílem projektu je shromáždit zvukové dokumenty na gramodeskách

¹ Knihovny mají výsadní postavení ve znalostní ekonomice. Vaše instituce byvaly a stále by měly být místem, kam přicházejí rodiče se svými dětmi, aby si společně četli a něčemu se zde naučili. Měli bychom do knihoven naše děti brát častěji.

a zabránit tak jejich ztrátě, případně zničení. Pro oblast zvuku u nás neexistuje specializovaná instituce. V České republice také neexistuje kompletní evidence o domácí zvukové produkci. Cílem projektu je vybudovat volně dostupnou databázi nosičů a nahrávek u nás. Pracoviště sídlí v MZK. Průzkum fondů se realizoval za pomoci Terénního projektu – průzkum studentů KISK. V současné době probíhá hledání partnerů pro spolupráci. MZK je od roku 2012 členem organizace IASA (Mezinárodní asociace zvukových a audiovizuálních archivů²). Při MZK začala působit Pracovní skupina pro ochranu, digitalizaci a zpřístupnění zvukových dokumentů.

Poslední příspěvek prvního dne představila Mgr. Lenka Damborská s názvem **Kramerius do kapsy?** Ve svém příspěvku informovala o tom, že v prosinci spustila MZK testovací verzi mobilní aplikace Kramerijs pro Android, která umožnila prohlížet veřejně přístupný obsah Digitální knihovny MZK v mobilu či na tabletu. Novou platformou pro prezentaci naskenovaných dokumentů je stránka digitalniknihovna.mzk.cz. Oficiální podoba stránek v současné době na kramerijs.mzk.cz.

Mezi příspěvky druhého dne jednání patřilo nejprve marketingové téma Mgr. Sabiny Liškové z Knihovny Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně s názvem

Uživatelé jsou jako oceán – tak naskočte na surf a chyťte vlnu: informační kanály, které zasáhnou uživatele.

Mezi dalšími vystupujícími byl PhDr. Martin Krčál, DiS. z KISK FF MU s tématem **Využití QR kódů v Knihovně Na Křižovatce**, Mgr. Radek Pavlíček z tyflocentra brno hovořil o přístupnosti webů knihoven. O nové podobě služby **Ptejte se knihovny** informovala Mgr. Karolína z Národní knihovny ČR. V druhé polovině roku 2014 došlo v softwarové podobě této služby k významným změnám, které napomohly vylepšit dotazovací rozhraní a celkově správu služby. Aktuálně je zapojeno 84 českých knihoven.

Prezentace včetně videozáznamů z jednotlivých vystoupení konference jsou dostupné online:

<http://kfbz.cz/elektronicke-sluzby-knihoven-iii-0>.

Konference nabídla šíří svého záběru témata aktuální pro všechny zúčastněné. Spoustu podnětů a úvah k přemýšlení si odváželi účastníci s sebou do svých knihoven. Pokud některé z nich obohatí nabídku služeb knihoven, rozvinou další diskuse či podnítí budoucí spolupráci, splnila konference svůj záměr – být nejen informační platformou pro sdílení nových trendů, ale podnítit zavádění těchto trendů do současné praxe knihoven.

Monika Kratochvílová
Monika.Kratochvilova@mzk.cz

² <http://www.iasa-web.org/>

Knihovna pro všechny

Tak zněl název dvoudenní knihovnické konference v Městské knihovně v Havířově. V rámci akcí k 60. výročí vzniku města Havířov uspořádala knihovna ve dnech 12. – 13. května 2015 konferenci na téma budoucnost českého knihovnictví a role knihoven v celoživotním vzdělávání.

Program byl bohatý, úvodní referát přednesl PhDr. Vít Richter (Národní knihovna ČR) na téma benchmarking knihoven. U nás je tato výzkumná metoda v provozu již deset let. Představena byla srovnávací studie českých a německých knihoven. O environmentální etice v knihovnách hovořil Mgr. Marek Timko, Ph.D. (Ústav bohemistiky a knihovnictví PPF Slezská univerzita v Opavě). Jak by mohly knihovny využívat stakeholderský přístup referovala PhDr. Marie Šedá (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě), která byla hlavní organizátorkou programu konference. Kvalitativní sondu mezi uživateli knihoven a knihovnický představila PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Ústav

bohemistiky a knihovnictví PPF Slezská univerzita v Opavě) a zjištěné údaje shrnula do pojmové mapy – Komunitní prostředí. Následovaly příspěvky z praxe knihoven. O spolupráci se školami referovala Dana Kochová, o způsobech motivace dětí pro využívání knihovny hovořila Lilie Tyrliková a o komunitních aktivitách v Masarykově veřejné knihovně ve Vsetíně informovala paní ředitelka PhDr. Helena Gajdušková.

Pro účastníky byl připraven společenský večer *Šachťák* plný překvapení, který pracovníci havířovské knihovny uspořádali ve spolupráci se členy Klubu přátel hornického muzea v Havířově a Klubem hornických důchodců Dolu František V Horní Suché. „*Knihovníkům jsme předvedli, jak může vypadat slavnostní hornický večer včetně tradičního skoku přes kůži,*“ podotýká ředitelka Městské knihovny v Havířově Ing. Dagmar Čuntová. Hosty večera kromě účastníků konference byli náměstek havířovského primátora Daniel Vachtarčík, starosta Horní Suché Jan Lipner, poslanec parlamentu a starosta Bolatic Herbert Pavera a další

osobnosti. Záštitu nad akcí přijal havířovský primátor Daniel Pawlas.

Ve středu zahajoval konferenci doc. PhDr. Richard Papík, Ph.D. (Univerzita Karlova v Praze FF ÚISK a Ústav bohemistiky a knihovnictví PPF Slezská univerzita v Opavě), představil strategii přípravy budoucích profesionálů v knihovnách. Mgr. Zlata Houšková referovala o vzdělávání v knihovnách a představila kvalifikační standardy. Mgr. Roman Giebisch, Ph.D. (Národní knihovna ČR) hovořil o problematice řízení lidských zdrojů v knihovnách, jeho vtipné postřehy na vážné téma zaujaly posluchače. Z komerčního sektoru pozvání přijal Mgr. Tomáš Langer, který nabídnul pohled na knihovny zvenčí. Přednesl, co by podle něho měly knihovny dělat, aby byly pro uživatele žádoucí. Nad budoucností knihoven se zamýšlel prof. Ing. Milan Konvit, Ph.D. (Ústav bohemistiky a knihovnictví PPF Slezská univerzita v Opavě) ve svém příspěvku Knihovny tady byly před knižtiskem a budou i po něm. PhDr. Zuzana Hájková (Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích) představila půjčování eBooků jako novou službu pro uživatele a na závěr konference informovala o činnosti IFLA. Zajímavou sondou do komunitního knihovnictví na Slovensku byl referát Mgr. Emílie Antolíkové, která organizuje na toto téma konference na Slovensku.

Nejbližší seminář Komunitní knihovna IV. bude tentokrát v Žilině ve dnech 14. – 17. června 2015. Na Slovensku mají logo komunitních knihoven – motýla – kdy křídla znamenají obrácené dvě K – komunitní knihovny. Mgr. Jarmila Burešová (Knihovna města Ostrava) měla velmi zajímavý příspěvek na téma práce se sociálně vyloučenými uživateli v knihovnách. Účastníci se shodli, že program byl zajímavý a že s výběrem přednášejících měl organizační výbor konference šťastnou ruku. Pobyt v Havířově byl inspiřující a podnětný, o čemž svědčí odezva účastníků, kteří konferenci označili za velmi zdařilou. Příložené fotografie pořídil Josef Talaš.

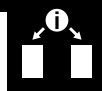
Prezentace z přednášek naleznete na:

<http://knihovna-pro-vsechny.webnode.cz/program/program-na-jednotlive-dny/>.

Tisková zpráva města Havířova zde:

http://www.havirov-city.cz/aktuality-a-radnicni-listy/knihovnicka-kapacity-z-cele-ceske-repuboiky-prijizdeji-do-havirova_cz.html

Libuše Foberová
libuse.foberova@centrum.cz

Moderní manažerské techniky – Sledování trendů a budování identity knihovny (3. díl)

Úvodem

V souvislosti se směřováním a rozvojem knihoven hovoříme o jejich konkurenceschopnosti. Chápeme ji jako schopnost udržet či zvýšit svůj podíl na trhu v oblasti zpřístupňování informačních zdrojů a informací. Hovoříme o optimálním využití a zhodnocení lidských a finančních zdrojů, které má knihovna k dispozici. Úkolem managementu je hledat pomyslný klíč k úspěchu knihovny. Oblasti sledování trendů a budování identity knihovny by měly být dlouhodobě v zorném poli managementu, protože bez jejich zvládnutí nemá knihovna šanci uspět.

Sledování trendů v knihovnictví

Trend (angl.) znamená směřování, tendenci spíše dlouhodobého procesu změny. Užívá se v běžné řeči i ve vědách o současně probíhajících a těžko předvídatelných změnách, zejména v hospodářské a kulturní oblasti. Trendsetter je osobnost, autorita nebo instituce udávající trendy. V knihovnách jsou nositelkami trendu významné komerční instituce:

OCLC a RLG – neziskové počítačové a výzkumné organizace pro knihovny.

CENL – společnost ředitelů národních knihoven a národních knihovny, včetně akademických knihoven, které určují směr.

IFLA – Mezinárodní federace knihovnických asociací a institucí – organizace, zastupující zájmy uživatelů knihovnických a informačních služeb. Představuje

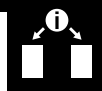
globální pohled na knihovnictví a knihovnickou profesi.

LIBER – Sdružení evropských vědeckých knihoven. Výzkumné programy, projekty. Odborná periodika, sborníky z konferencí a šedá literatura. (Katuščák, Dušan, 2012)

Trendům se věnuje časopis **Library Trends** (The Johns Hopkins University Press). Trendy v různých oblastech se sbíhají a směřují k vytvoření nového sociálního sektoru. Ve hře je kreativní průmysl a kreativní ekonomika. Jeden silný proud ICT, který ovlivňuje demografická křivka, dnes nabízí jiný typ sociální komunikace. Profese knihovník a informační pracovník závisí na prudkém rozvoji společnosti. Technologie se vyvíjí rychleji, než jich lidé dokážou využívat. V dnešní době hovoříme o managementu znalostí a knihovník by měl být manažerem znalostí. Knihovníci jsou mnohdy konzervativní a nechtějí měnit své zažitě pracovní postupy, což může v důsledku vést až k likvidaci jejich profese. Hlavním úkolem knihoven je soustavně zlepšovat služby, věnovat se metodologii projektování služeb – testování, analýzám atd.

Knihovnám se nabízí nové služby související s růstem občanské angažovanosti a dobrovolnictví = nový sociální sektor. **Mezi deset „top“ trendů patří:**

1. zvýšené nároky na akademické knihovny – určují směr, čelí největšímu tlaku uživatelů (studenti, vyučující) a musejí rychle reagovat na nejrůznější požadavky a přání,
2. nové typy zdrojů,
3. rozpočtová politika,

4. změny spojené s vysokoškolským vzděláváním, které vyžadují nové zručnosti knihovníků,
5. požadavky na zodpovědnost a hodnocení,
6. růst digitalizace,
7. růst a rozvoj mobilních zařízení a aplikací (např. Android) – nové služby,
8. nový vztah k duševnímu vlastnictví,
9. rozvoj ICT,
10. virtuální prostor (kterým by se knihovny měly stát a dále ho rozšiřovat). (Katuščák, Dušan, 2012)

Pokud se chceme věnovat problematice změn v prostředí veřejných knihoven, musíme se zamyslet nad skutečností, jak se změnily požadavky uživatelů na získávání informací a dokumentů. Knihovny zde byly před vynálezem knihtisku a budou i po něm, tvrdí prof. M. Konvit. Přitom vnímá knihovnu jako instituci, která bude i nadále poskytovat služby veřejnosti. Co se mění, je její obsah. Knihovny už nejsou jediné, které nabízejí zaznamenaný obsah svým uživatelům. Služby knihovny ovlivňují informační a komunikační technologie, proto je nutné sledovat firmy, které je vyvíjejí. V segmentu telefonů začala fáze konvergence. To znamená, že všechna zařízení, na která jsme byli zvyklí (fotoaparát, kamera, přehrávač, dálkový ovládač, kalkulačka, počítač ad.) se postupně sloučí do jednoho chytrého koncového zařízení. Firma Google vyvíjí například „Googleglass.“

Dnešní malé děti považují klasičskou knihu a časopis za rozbítý iPad. Dotýkají se tištěných stránek, a když se nic neděje, odcházejí. Jedná se o generaci, která se narodila do prostředí počítačů a nových technologií. Zároveň budoucí zákazníci knihoven, kteří považují současné vymoženosti za samozřejmost a budou je po knihovně požadovat. Knihovny by měly vsadit na poskytování kvalitních a prověřených informací. Cílovou skupinu by měli tvořit lidé, kteří do knihoven nechodí. Z průzkumu vyplývá, že na knihovnu se obrací každý pátý až šestý člověk v případě potřeby doporučené četby. To je pro knihovny výzva. Knihovny se budou muset vypořádat s tím, že nebudou vlastnit obsah knih. K dalším trendům, které by mohly ovlivnit budoucnost knihoven, patří:

mobilita, všudepřítomnost a pohotová konkurence. Když informaci nenabídne knihovna, nabídne ji ochotně někdo jiný. Knihovny budou muset reagovat na změny mnohem pohotověji. Masová digitalizace a odstraňování jazykové bariéry jsou nové skutečnosti, které ovlivní činnost a služby knihoven. Průzkumy dále potvrzují, že knihovny jsou stále oblíbené, což je dobrá zpráva a skutečnost, na které se dá stavět. Je nutné promyslet, co by měly knihovny uživatelům nabízet a na co se skutečně zaměřit.

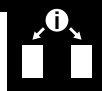
Osobně vidím budoucnost veřejných knihoven v jejich komunitní funkci. Měly by se přetvořit v prostředí, kde se uživatel dostane k informaci komfortně a především rychle. Stát se garantem kvality a odbornosti v práci s informacemi a institucemi, které se věnují celoživotnímu vzdělávání zejména v oblasti informační gramotnosti apod. Mnohé knihovny to pochopily a budují své strategie podle uvedených trendů. Veřejné knihovny by se mohly stát komunitními centry s přidanou hodnotou. Zdůrazňovat lokální aspekty, souvislosti, které jsou specifické pro danou komunitu. Také by měly experimentovat s prostorem pro uživatele. S fyzickým i virtuálním. Knihovny jsou službou a ve službách hraje klíčovou roli zapálený, kvalifikovaný a kompetentní knihovník. Personální politice se budou muset knihovny věnovat v budoucnu mnohem více. (Kocourek, Pavel, 2013)

Co ovlivňuje identitu a image knihovny

Knihovny se potýkají s konkurencí v globalizačním prostředí a hledají svou novou image. Významným prvkem a předpokladem úspěchu organizace se tak stává i dojem, jakým knihovna působí, respektive to, jak je vnímána vnějším okolím.

Identita organizace („corporate identity“) se skládá z těchto pěti faktorů:

1. **Design knihovny** – logo knihovny spojené s vizuálními, popřípadě zvukovými atributy, ale i barvy knihovny, styl písma a jiné symboly knihovny.

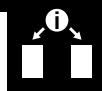
Identita knihovny = image knihovny

Obr. č. 1) Komponenty identity a image knihovny – upraveno autorkou (Veber, J. a kol., 2000, s. 630)

2. **Kultura knihovny** – komplex hodnot, norem, zvyků a obyčejů, mýtů, rituálů a ceremonií, základních přesvědčení a mínění, pořádků a pravidel, vzorů, existují a nepsaných zákonů, které podmiňují chování, jednání a vystupování všech zaměstnanců knihovny.
3. **Chování knihovny** – způsob chování a jednání zaměstnanců knihovny navzájem a vůči okolí, reakce knihovny na určité podněty (např. uživatelů, státní správy) – chování knihovny se odvíjí od kompetentnosti a schopnosti manažerů.
4. **Komunikace organizace** – Knihovníci komunikují s uživateli. Dále s kolegy a nadřízenými. Nadřízení komunikují jednak směrem do celé komunity (se zřizovatelem) a jednak s podřízenými zaměstnanci a zprostředkovaně s uživateli. Firemní kulturu a celkovou atmosféru v knihovně vytváří vedení knihovny, zejména ředitel. Je nutné promyslet, zda je vnitroknihovní komunikace efektivní a účelná. Je základním nástrojem řízení v knihovně. Vytvoření pozitivního komunikačního klimatu v knihovně, kde proudí a vyměňují se informace bez zkrslávání a bez komunikačních bariér a kde jsou zaměstnanci motivováni spolu komunikovat, je dobrým předpokladem pro efektivní vnitroknihovní komunikaci. Každý zaměstnanec knihovny by měl mít potřebné informace pro svou práci. Měl by chápat smysl své práce a vědět, jak knihovna funguje. Týmové aktivity by měly být dobře organizované

a koordinované. Dále je důležité podporovat formální, ale i neformální pracovní vztahy a vytvářet pozitivní postoje zaměstnanců ke knihovně. Pro funkční vnitroknihovní komunikaci (záleží na typu a velikosti knihovny) je nutné nastavit dva až tři komunikační kanály. Dále je nutné dbát na komunikační kompetence zaměstnanců, kteří vnitroknihovní komunikaci zajišťují. Hovoříme o vertikálním komunikačním kanále (mezi vedením a zaměstnanci), horizontálním (komunikace mezi zaměstnanci) a v případě větších knihoven o diagonálním komunikačním kanále (tzv. otevřené dveře k řediteli). **Vertikální komunikační kanál:** slouží k předávání informací mezi vedením a zaměstnanci. Vedení by mělo touto cestou sdělovat dlouhodobé (strategické) a krátkodobé (taktické a operativní) plány, včetně toho, jakou roli v těchto plánech hrají zaměstnanci a co je od nich očekáváno. **Horizontální komunikační kanál:** zaměstnanci by spolu měli hovořit o svých úkolech. Ne vždy se tato komunikace vyvíjí bez problémů. Ve hře je rivalita, nesympatie nebo nedostatek času vše v klidu projednat a domluvit. **Kanál diagonální:** doporučuje se v případě velkých knihoven, kde pracuje hodně zaměstnanců (padesát a více). Jedná se o možnost obejít obvyklý postup. Pokud chce zaměstnanec řešit neodkladnou záležitost, obejde své přímé nadřízené a věc pro urychlení projedná přímo s nejvyšším nadřízeným (ředitelem knihovny).

5. **Služby a produkty knihovny – Veřejné knihovnické a informační služby (VKIS)** představují proces získávání, zpracování, zprostředkování a uchovávání knihovních jednotek (všech druhů tištěných i elektronických dokumentů). Zprostředkováním myslíme výpůjční služby – prezenční, absenční, meziknihovní výpůjční služby a mezinárodní meziknihovní výpůjční služby (dodání dokumentu z jiné knihovny). Knihovní zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb, definuje služby takto:

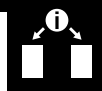
- a) Zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovního fondu nebo prostřednictvím meziknihovních služeb z knihovního fondu jiné knihovny;
- b) Poskytování ústních bibliografických, referenčních a faktografických informací a rešerší;
- c) Zprostředkování informací z vnějších informačních zdrojů, zejména informací ze státní správy a samosprávy;
- d) Umožnění přístupu k vnějším informačním zdrojům, ke kterým má knihovna bezplatný přístup, pomocí telekomunikačního zařízení.

Tyto služby jsou knihovny ze zákona povinny poskytovat bezplatně. Provozovatel knihovny má právo požadovat po uživateli služeb náhradu skutečně vynaložených nákladů (poštovné za MVS a MMVS, registrační poplatky ad., cena vychází z přesné cenové kalkulace poplatku). Provozovatel je dále povinen vydat knihovní řád, ve kterém stanoví práva a povinnosti uživatele služeb knihovny a práva a povinnosti provozovatele knihovny. Knihovní řád musí vycházet z platné legislativy, která je nadřazena jeho ustanovením a tudíž nesmí být v rozporu s příslušnou legislativou. Knihovní řád vychází z občanského zákoníku (smlouva o výpůjčce), z knihovního zákona, ze zákona o ochraně osobních údajů, z autorského zákona ad. platných právních norem. Součástí knihovního řádu je ceník služeb (skutečně vynaložených a po uživateli požadovaných nákladů na službu). Ministerstvo kultury vydalo metodický pokyn Standardy VKIS.

Knihovna může nabízet i jiné informační produkty, například digitální knihovny. V případě služeb je důležité, aby knihovna dbala na jejich design, dostupnost a efektivnost, měla zpracované ekonomické kalkulace na všechny poplatky a systém zpětné vazby. Knihovna by měla propracovávat systém kvality svých služeb a informačních produktů.

Identita se projevuje jak dovnitř knihovny, tak vně knihovny. Vnější materiální aspekt identity by měl být rozšířen o vnější vzhled knihovny – vstup do knihovny, fasáda budovy, prostranství a okolí knihovny, jednotné a logické uspořádání půjčoven, uniforma zaměstnanců knihovny. Vnitřní materiální aspekt identity souvisí s kvalitou vybavení pracoviště, s úrovní sociálních zařízení a další. Vnější nemateriální aspekt identity je spojen především s chováním zaměstnanců vůči vnějšímu prostředí knihovny, ale i s komunikační politikou knihovny, stylem reklamy a propagace vůbec, rovněž i stylem řízení. Identita sleduje vnější odlišnost, jedinečnost a osobitost knihovny. Image knihovny znamená, jak tuto prezentaci knihovny vnímá veřejnost, jaký obraz si veřejnost, ale i zaměstnanci vytvoří o knihovně, jak ji vnímají. Identita je prostředkem ovlivňování image knihovny, image knihovny je výsledkem působení všech faktorů identity knihovny. Identita je tím, jaká knihovna je nebo chce být, image je veřejným obrazem této identity. Budování identity a image knihovny je dlouhodobou a velmi pracnou záležitostí, **znehodnotit ji lze mnohem rychleji**. Například špatnými zkušenostmi uživatelů se službami knihovny, špatnou nebo nevhodnou komunikací, problémovými vztahy a podobně.

Kultura knihovny – je specifické prostředí knihovny vyžadující od zaměstnanců určité chování. Pod pojmem kultura knihovny chápeme typické jednání, uvažování a vystupování zaměstnanců knihovny. Je odrazem lidských dispozic, myšlení a chování lidí v knihovně. Skládá se ze tří hierarchicky uspořádaných rovin. První jsou vnímatelné atributy (symboly, styl oblékání, styl komunikace a rituály knihovny). Druhou rovinu představují pravidla jednání, způsob

tvorby strategie a cílů, informovanost zaměstnanců o dění v knihovně, vymezení odpovědností a pravomocí, uplatňovaný styl řízení, podoba a tvorba motivačních faktorů, internacionalita a další. Třetí rovina je o základních životních představách, které jsou nevědomé a vznikají spontánně. Knihovna budto kulturu má anebo je svébytnou kulturou (nemá oporu v předpisech a instrukcích), skutečnost je u většiny zaměstnanců silně zakotvena a zažita. Záleží na vedení knihovny, zejména na osobě ředitele, který vytváří kulturu knihovny svou osobní přesvědčivostí, vlastním příkladem, silou argumentů a dobrým přístupem k jednotlivým zaměstnancům, a na dobře fungujícím systému personálního řízení. Toto pojetí je náročnější pro management, zato však stabilnější. V takovém případě jsou zaměstnanci knihovny loajální ke knihovně jako celku. Panuje v ní pozitivní sociální klima. V reálním životě jde spíše o kompromis obou přístupů.

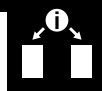
Základní rysy zdravé kultury knihovny vycházejí z její strategie. Kritika se nepotlačuje, zaměstnanci knihovně věří a podporují ji navenek, panují zde kvalitní mezilidské vztahy, zaměstnanci se mohou veřejně vyjadřovat a přicházejí s vlastními nápady. Management nenařizuje, nerozkazuje, ale povzbuzuje a podporuje – koučuje. Kodex etiky českých knihovníků není jen prázdný dokument, ale norma, která je pro zaměstnance závazná. (Veber, J. a kol., 2000, s. 630-635)

Osm faktorů, kterými podpoříte identitu knihovny:

1. Bez identity nemá marketing a ani fundraising šanci uspět. Jedině úspěšná knihovna dokáže efektivně využívat marketingové a fundraisingové nástroje. Knihovna musí být známá a oblíbená, aby dokázala získat podporu pro své fundraisingové projekty. Agresivní marketing a fundraising byly podle Michaela Kaisera (prezident Kennedyho centra ve Washingtonu a světově proslulý fundraiser) postupy, kterými zachránil několik

uměleckých souborů před krachem. Klíč k úspěšnému fungování kulturních organizací spatřuje především v kombinaci špičkového uměleckého programu (v případě knihoven prvotřídních služeb), kvalitního a cíleného marketingu a na ně navazujícího propracovaného fundraisingu. Strategické plánování knihovny vychází z vymezení a přesné formulace jejího poslání a vypracování externí a interní analýzy prostředí knihovny. Externí analýza zkoumá geografický dosah, určuje cílové skupiny uživatelů, sleduje konkurenci. Interní analýza zjišťuje silné a slabé stránky knihovny, její příležitosti a hrozby (SWOT analýza). Dále analyzuje lidské zdroje a činnosti knihovny.

- 2. Buďte výjimeční a organizujte zážitkové aktivity.** Knihovny by měly (podle velikosti) uspořádat minimálně jednou ročně PR atraktivní událost, o které by se nejen psalo, ale i hodně mluvilo mezi lidmi. Chce-li knihovna zaujmout pozornost, musí být výjimečná. Všechny aktivity knihovny, které jsou výjimečné, ojedinělé, atraktivní, představují hlavní prostředek formování její identity. Pozornost přitahují známí umělci, známé hudební skupiny, a je proto vhodné s nimi navázat spolupráci. Velkolepá akce se neobejde bez předem připraveného projektu, na který je potřeba získat finance (sponzory).
- 3. Rozvíjejte vztahy s novináři a médii.** Správnou komunikační politikou může knihovna přesvědčit a získat na svou stranu představitele veřejného mínění, získat je pro své cíle. Dobrý dojem se nedá vybudovat bez kvalitních služeb. O službách a aktivitách knihovny musí vědět všichni. Vhodné je založit např. „Klub přátel knihovny“, členové klubu pomáhají knihovně zajišťovat účinný lobbying, spolupodílejí se na jejích aktivitách apod. PR hraje důležitou roli v prezentování knihovny. Spolupráce se všemi médii a využívání všech nástrojů PR spoluvytváří obraz knihovny v místě. Dobrá pověst knihovny se buduje dlouho a pracně. Mezi zásady, jak toho docílit, patří především zdvořilé jednání, analýza stížností, odměňování věrných uživatelů, sledování a poučení se od konkurence, neustálé

Obr. č. 2) Plakát SKIP (Zdroj: <http://www.skipcr.cz/co-je-skip/publikace/propagacni-materialy>)

inovování, profesionální obsluha ad. Veškeré nástroje PR nejsou nic platné, když se uživatel setká v knihovně s nepříjemnou (nekompetentní) obsluhou. Obsluha v knihovně by neměla zapomínat na obchodní pravidlo – „úsměv prodává.“ Úsměv knihovníka nic nestojí, a přitom je k nezaplacení. K propagaci je vhodné využít všech médií (rozhlas, místní televize, tisk), také vývěsní plochy v místě, kde knihovna působí. Velmi osvědčený je „billboard“, který se umístí na budovu knihovny, je vidět a zaručeně osloví. Na větší akci se vyplatí spolupracovat s dalšími významnými institucemi v místě. M. Kaiser rád vyhlédnout si svého novináře, zvat ho například na snídani a hovořit s ním o knihovně. Zjistit přímo u zdroje, co by bylo mediálně zajímavé. Knihovny, které se chtějí zviditelnit v médiích, musejí organizovat takové akce, které přitahují mediální pozornost.

4. **Slavné osobnosti přitahují pozornost.** Pořídte plakáty se slavnými osobnostmi komunity, kde

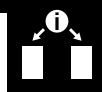
knihovna působí. Mohou to být sportovci, herci, zpěváci apod. Pozvěte je na zahájení PR akce, udělejte z nich čestné čtenáře, fanoušky knihovny atd.

5. **Inovujte, žádný mediální hit netrvá věčně.** Mediálně přitažlivou akcí je Noc s Andersenem. Je potřeba vymyslet další takto úspěšné akce, o kterých se bude hodně hovořit a které budou skloňovány ve všech médiích.
6. **Většina činností přispívajících k dobrému obrazu knihovny je zadarmo.** Nejlepší reklamou knihovny jsou kvalitní služby. Poctivá práce knihovníků ve službách je reklama, která knihovnu nic nestojí a je základním kamenem identity a image knihovny. Image knihovníka a image knihovny nesmí být v rozporu.
7. **Zaměřte se na vybrané skupiny uživatelů.** Pokud nezacílíte reklamu na cílové skupiny, ale na celou komunitu, neuspějete. Taková reklama většinou nezasáhne nikoho. Úspěšná knihovna pracuje s cílovými skupinami uživatelů, na které soustředí své služby a propagaci.
8. **Vytvářejte neformální silné JOINT VENTURES.** Spojte se s konkurencí a vytvořte neformální společný podnik. Ve spojení je obrovský potenciál. Znásobte přednosti a zkušenosti s dalšími institucemi v místě a vytvářejte společné fundraisingové projekty, které tak mají daleko větší šanci uspět.

Závěr

Motto: „Nevíme, co bude tmelit budoucí společnost, ale jsme si vědomi toho, že cement současného světa se drolí.“ **Václav Cílek**

Knihovny mají tisíciletou tradici, přesto je jejich další existence zpochybňována. Přidanou hodnotou knihoven je jejich „sociální ukotvenost.“ Paměť a knihovny spolu úzce souvisejí a jen na knihovnicích záleží, jak zohlední nové směry a trendy ve své informační činnosti. Věřme, že právě knihovny budou tím cementem, který stmelí budoucí společnost, pokud se

Obr. č. 3) Budování identity knihovny podle M. Kaisera

proměny v kvalitní komunitní centra s přidanou hodnotou. Příklady vzorných komunitních knihoven najdeme nejen v zahraničí, ale i u nás. Dále bude nutné realizovat aplikované výzkumy zabývající se redefinováním role knihoven pro 21. století. Pro současnost je typické, že určujícím elementem vývoje organizací se stává zákazník/uživatel a procesy přinášející hodnotu pro uživatele. Budoucnost mají zajištěnou takové knihovny, které umí rychle a pružně využívat existujícího potenciálu zaměstnanců a dokážou minimalizovat rizika svých činností.

Libuše Foberová
libuse.foberova@centrum.cz

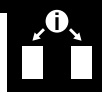
Odkaz na informační zdroje

Artsmanager.org. [online]. DeVos Institute of Arts management at the Kennedy Center. [vid. 18.05.2015]. Dostupný z: <<http://am.artsmanager.org/pages/welcome.aspx>>. Video s Michalem Kaiserem – světový fundraiser a vynikající manažer pro kulturu.

FOBEROVÁ, Libuše. Vybrané globální trendy v knihovnictví. *Duha* [online]. 2012, roč. 26, č. 4 [cit. 2015-05-18]. Dostupný z WWW: <<http://duha.mzk.cz/clanky/nektere-globalni-trendy-v-knihovnictvi>>. ISSN 1804-4255.

SNOPKOVÁ, Blanka. Konkurenceschopnost knižnic v omnimedialním věku: zborník příspěvků z 13. ročníka odborného semináře pro pracovníky knižnic, který se konal 24. aprila 2013 = *Competitiveness of the Libraries in the Omni-media Ages: proceedings of the 13th annual seminar for librarians, held on April 24, 2013*. 1. vyd. Banská Bystrica: Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, 2013, 87 s. ISBN 978-80-89388-49-3.

VEBER, Jaromír. *Management: základy, prosperita, globalizace*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2000, 700 s. ISBN 80-7261-029-5.

Technické normalizační informace ISO/TR 11219 v češtině – pomocník při rekonstrukci nebo výstavbě nové knihovny

V listopadu 2014 vydal Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví český překlad technické zprávy (normy) ISO s názvem Technická normalizační informace pro výstavbu a rekonstrukce knihoven. Překlad byl pořízen ve spolupráci s Národní knihovnou ČR. Jedná se o souběžný česko-anglický text.

Technická zpráva poskytuje odborné vedení při plánování nových nebo rekonstruovaných budov knihoven. Pomáhá při rozhodování nejen knihovníkům, ale i projektantům, architektům a dalším zúčastněným v procesu. Poskytuje spolehlivá data, která jim mohou pomoci vypočítat prostorové požadavky knihovny a definovat příslušné technické vybavení budovy pro uložení fondů, stejně jako pro poskytnutí adekvátních uživatelských prostor a pro zázemí určené k interním činnostem knihoven. Takové údaje ještě nejsou v mezinárodních normách dostupné.

Je aplikovatelná pro všechny typy knihoven ve všech zemích, ale zejména pro akademické a veřejné knihovny. Neobsahuje podrobnosti o národních, regionálních či lokálních omezeních, která mohou ovlivnit plánování budov knihoven.

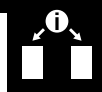
Po úvodní terminologické kapitole, následuje část nazvaná Plánování budov knihoven, popisující přípravné kroky, které by měly předcházet samotné realizaci nové budovy knihovny. Nezbytné by mělo být stanovení účelu knihovny, tedy komu a jak bude knihovna sloužit, jakou bude mít otevírací dobu a výběr umístění knihovny v rámci komunity. Je také potřeba zvážit faktory, které ovlivňují prostorové požadavky knihovny, např. způsob uložení a prezentace fondu, typ knihovny, širší nabídky uživatelských aktivit a další. Plánování se také odvíjí od toho, jaké jsou

prostorové požadavky speciálních oddělení knihovny (artotéka, hudební oddělení, oddělení pro děti, oddělení pro mládež, služby veřejné správy atd.) a požadavky na jejich vzhled, vybavení a umístění v rámci budovy.

Další část technické zprávy popisuje velmi podrobně prostorové požadavky jednotlivých úseků knihovny. V kapitole věnované prostorům pro uživatele najdeme popis jednotlivých typů uživatelských míst v knihovně (běžné místo, místo s počítačem, samostatné místo pro čtení a poslech a další), určení počtu uživatelských míst potřebných v knihovně a dále rozměry pro výpočty potřebné plochy jednotlivých uživatelských míst a velikosti plochy, kterou budou potřebovat jednotlivé uživatelské prostory.

V další části věnované uložení fondů jsou popsány metody pro výpočet plochy potřebné pro uložení fondů ve fyzické podobě. Metody se liší v závislosti na typu a formátu dokumentů ve fondech; kapacitu také ovlivňuje způsob stavění dokumentů na regály. Najdeme zde doporučené rozměry týkající se hloubky, délky a výšky regálů pro různé typy dokumentů včetně nekněžních. Součástí jsou také pomocné souhrny, přehledy a tabulky s číselnými hodnotami a vzorce pro výpočty. Pozornost je věnována problematice organizace skladů, jako jsou např. rozměry skladových uliček aj. Zpráva neopomíná ani problematiku kompaktních regálů a věnuje pozornost systémům pro automatizované skladování (ASRS).

Technická zpráva dále zahrnuje technické aspekty budovy – skladovací podmínky, bezpečnostní a ochranné systémy, zatížení podlah, přepravní systém, akustické podmínky, rozvody elektřiny a systém osvětlení a problematika bezbariérového přístupu a udržitelnosti. Poskytuje pomoc při výběru

technického vybavení budov pro jednotlivé funkční prostory knihoven.

Příloha A nabízí přehled otázek, které je potřeba zvážit při plánování rekonstrukce nebo reorganizace již existující budovy pro knihovní účely. Příloha B poskytuje seznam plánovaných funkčních prostor a místností pro kontrolu úplnosti plánů.

Norma je k dispozici k nahlédnutí v těch knihovnách, které mají zakoupenou licenci na zpřístupnění norem, nebo je možné ji zakoupit v ceně od 958 do 1099,- Kč např. v internetových obchodech Normy.cz, Normy.biz, Normservis.cz. nebo DTO.cz.

Plný název normy:

TECHNICKÁ NORMALIZAČNÍ INFORMACE PRO VÝSTAVBU A REKONSTRUKCE KNIHOVEN

TNI ISO/TR 11219 – Informace a dokumentace – Kvalitativní podmínky a základní statistika pro budovy knihoven – Plocha, funkčnost a design.

Vladana Pillerová

Vladana.Pillerova@gmail.com

představujeme odborné knihovny

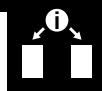
Knihovna a archiv Centra experimentálního divadla

Již více než 17 let funguje v Domě pánů z Fanalu Knihovna a archiv Centra experimentálního divadla. Jedná se o unikátní knihovnu a archivní fond, který si za dobu své existence vybudoval mezi odbornou veřejností pevné a nezastupitelné místo. V její historii ale nedávno došlo ke změně – zhruba v polovině loňského roku knihovnu po takřka 20 letech opustila Mgr. Alena Rajlichová, která stála u zrodu knihovny a knihovnu mnohdy navzdory nemalým překážkám systematicky vybudovala. Dnešní podoba je tedy především jejím dílem. Pojďme do něho nahlédnout.

Knihovna a archiv jsou těsně propojeny podle původní koncepce Centra experimentálního divadla, které bylo otevřeno v roce 1992. Dle spoluautora

koncepce a ředitele CED prof. Petra Oslzlého je hlavní funkcí knihovny a archivu archivovat dokumenty všech uměleckých středisek CED a vytvářet knihovní fond zaměřený především na alternativní divadlo.

Knihovna samotná se začala budovat už v roce 1995, slavnostně byla otevřena v prosinci 1997. Její základ tvořily svazky z původní knihovny Divadla Husa na provázku, knihy zakoupené CED v období 1992 – 1995 a publikace darované Velvyslanectvím Spojených států amerických. Později se fond výrazně rozrostl a v tuto chvíli čítá téměř 3 500 svazků především odborné literatury.

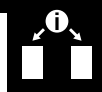
Knihovna je určena odborné i laické veřejnosti, z velké většiny studentům odborných škol, ale také odborným badatelům. K dispozici jsou 3 studijní místa a jedno PC.

Knihovní fond se skládá z odborné divadelní literatury profilované především na alternativní divadlo a jeho historii a teorii, poskytuje ale také všeobecnou teatrologickou studijní základnu ve formě základních divadelně vědných teoretických publikací, historiografických studií, teatrologických příruček a slovníků. Mimo ně obsahuje přes 500 svazků divadelních her, kolem 200 svazků beletrie (jedná se o literární předlohy, z nichž při tvorbě scénářů tvůrci vycházeli), disponuje rozsáhlým fondem divadelních periodik a také fondem scénářů a programů Divadla Husa na provázku, HaDivadla, Divadla U stolu a dalších uměleckých středisek Centra experimentálního divadla.

Unikátní součást fondu tvoří základní bibliografie divadelní literatury, kompletní řada ročenky Česká divadla, soubor časopisů Scénografie (vše se podařilo získat ve spolupráci s Divadelním ústavem v Praze), nejcennější část knihovny tvoří soubor 15 svazků her nositele Nobelovy ceny Daria Fo (autorem osobně věnovaných), ale také část knihovny Petera Scherhaufera. Fond byl z větší části zakoupen Centrem experimentálního divadla, nachází se v něm ale také velký počet darů od Divadelního oddělení Moravského zemského muzea, Ústavu divadelní a filmové vědy (dnes Katedry divadelních studií) FF MU, ale také darů od jednotlivců – především prof. Petra Oslzlého, prof. Petera Scherhaufera a doc. Dany Kalvodové.

Do května loňského roku byla součástí fondu i unikátní pozůstalost po JUDr. Josefu Matějákově, jenž byl vrchním soudním radou v Brně, která čítala přes 2000 svazků, převážně tvořených dramatickými texty českých i zahraničních autorů, operními librety, a to nejen v češtině, ale i němčině, italštině, angličtině a francouzštině. Tato pozůstalost byla ale z koncepčních důvodů v květnu loňského roku přesunuta do fondu Oddělení dějin divadla Moravského zemského muzea.

Knihovna Centra experimentálního divadla disponuje jmenným a systematickým katalogem, fond je zároveň zpracován v KP-systému. V současné době je v knihovně zaregistrováno téměř 400 čtenářů. Knihovna je členem Mezinárodní organizace divadelních knihoven a muzeí SIBMAS.

Mezi nejvýraznější specifika knihovny patří její propojení s archivem Centra experimentálního divadla. Archiv CED v tuto chvíli shromáždil materiál k více než 400 inscenacím a nespočet dalších akcí divadel, jež jsou součástí instituce CED (Divadlo Husa na provázku, HaDivadlo, Divadlo U stolu, Projekt CED, Studio Dům aj.). Jedná se především o divadelní scénáře, programy, fotografie, notové záznamy, plakáty a výstřižky k činnosti těchto divadel a jejich domácím i zahraničním zájezdům. Součástí archivu je také rozsáhlá videotéka. Mezi návštěvníky archivu patří z velké většiny studenti divadelních oborů z celé republiky, vědecká badatelská obec, ale také zahraniční badatelé (Francie, Itálie, USA, Polsko, Rakousko).

Směřování knihovny a její fungování se po odchodu Mgr. A. Rajlichové nemění, přesto se již za uplynulý rok odehrálo několik změn. První z významných

událostí bude nadcházející přechod z KP-systému na nový systém Verbis, jehož součástí má být i webový katalog (jehož pořízení nám umožnila dotace VSK Ministerstva kultury), jinými slovy zpřístupnění katalogu knihovny širšímu počtu čtenářů. Dostupnost soupisu fondu knihovny a její větší sepětí s dalšími informačními systémy veřejných knihoven umožní lepší uživatelský komfort a efektivnější zapojení naší knihovny do dalších projektů v blízké budoucnosti. Obdobným způsobem bychom chtěli postupně umožnit badatelům nahlédnout do databáze archivní dokumentace. Druhou změnou je odinstalování minigalerie výtvarných děl umělců Sdružení Q (jehož kolektivním členem Divadlo Husa na provázku od vzniku sdružení je). Místa po grafikách a dalších výtvarných instalacích zaujala díla současných výtvarníků spojených s Centrem experimentálního divadla – Josefa Bubeníka a Karla Gregora.

Knihovna je otevřena pro veřejnost v pondělí od 9 do 12 hodin, ve středu od 12 do 15 hodin a v pátek od 8 do 12 hodin.

Marie Kvapilová
knihovna@ced-brno.cz

Slavnostní otevření nových prostor Americké knihovny InfoUSA v Moravské zemské knihovně v Brně

U příležitosti 10. výročí otevření Americké knihovny InfoUSA v Moravské zemské knihovně v Brně došlo k rozšíření a modernizaci jejího provozu v nových a rozšířených prostorách galerie Zahraničních knihoven. Slavnostní zahájení provozu v nových prostorách se uskutečnilo 14. dubna 2015 za účasti velvyslance USA v ČR Andrewa Schapiro a ředitele Moravské zemské knihovny profesora Tomáše Kubíčka.

Činnost InfoUSA byla zahájena v roce 2005 za přítomnosti tehdejšího velvyslance USA v České republice Williama J. Cabanisse. Již od počátku se aktivity tohoto centra ubíraly ve dvou liniích. Tou první bylo poskytování informací o Spojených státech amerických prostřednictvím speciálního souboru knih, periodik a databází. Tento fond byl budován ve spolupráci s Velvyslanectvím USA v Praze. Druhou linií

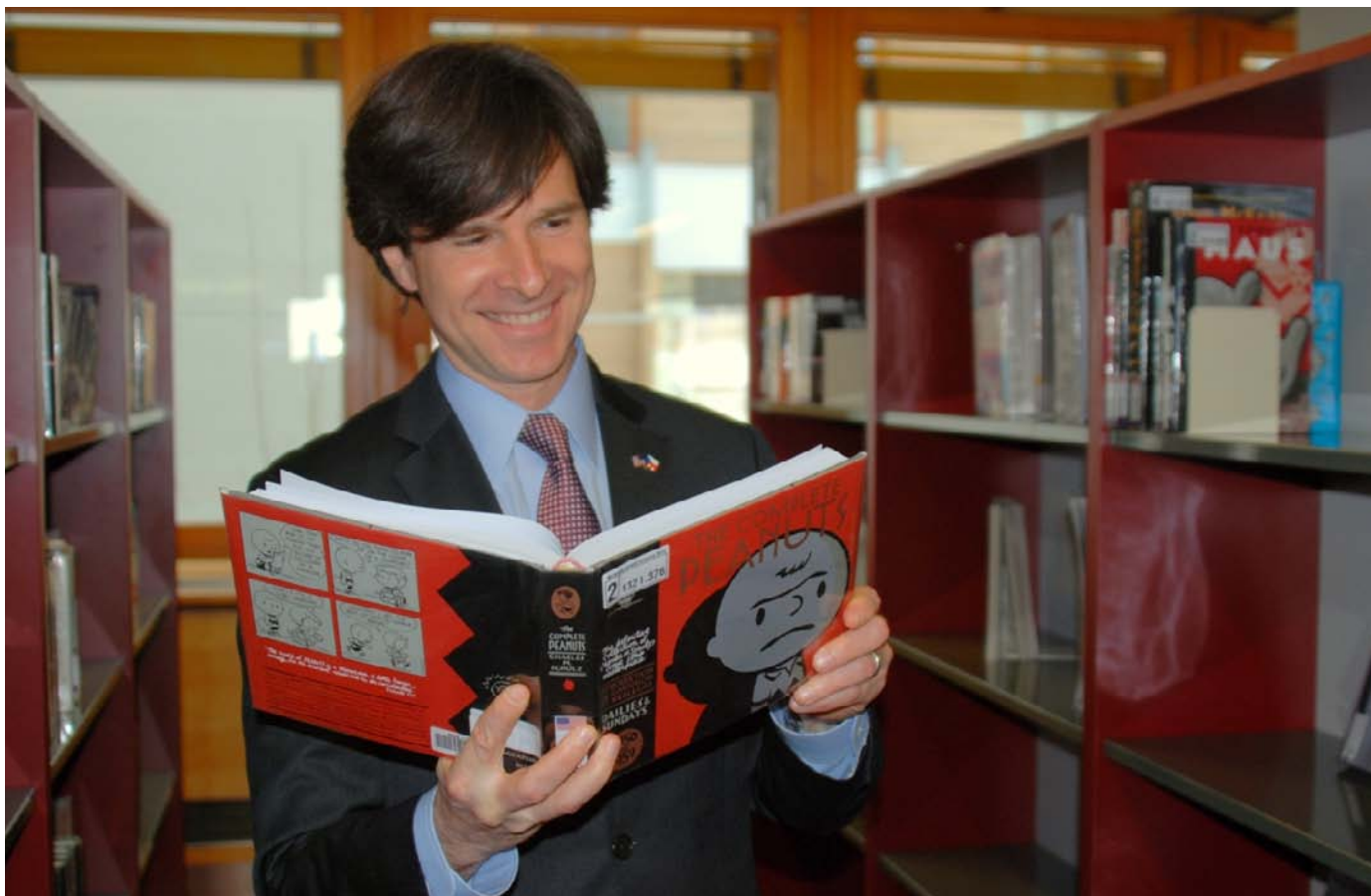
dlouhodobých aktivit představovalo již od počátku organizování kulturních a vzdělávacích programů pro veřejnost.

Americká knihovna patří mezi jednu ze čtyř zahraničních knihoven, jejichž provoz MZK již dlouhodobě zajišťuje na základě spolupráce se zahraničními partnery a která podstatným způsobem rozšířila nabídku služeb a možnosti čtenářů a návštěvníků knihovny. Vedle Americké knihovny již dlouhodobě v MZK funguje Rakouská knihovna (ve spolupráci s ministerstvem zahraničních věcí Rakouské republiky), Německá knihovna (s Goethe Institutem) a Anglická knihovna (ve spolupráci s British Council).

Za deset let prošla Americká knihovna vývojem od malé příruční knihovny po plnohodnotný výpůjční

fond, který má svoje pevné místo mezi dalšími třemi knihovnami v oddělení zahraničních knihoven.

Základem fondu Americké knihovny se stala akvizice dokumentů v hodnotě 50 tisíc amerických dolarů. V následujících letech se fond dále rozrůstal. Jeho významným obohacením byl dar 220 titulů nakladatelství Library of America, který v roce 2011 osobně předal tehdejší velvyslanec USA Norman Eisen.

V rámci nejnovější akvizice se fond knihovny rozšíří o dalších 300 titulů od beletrie přes komiksy, literaturu faktu po informační zdroje pro zájemce o studium v USA. Od roku 2011 mohou uživatelé knihovny využívat databázi eLibraryUSA. V loňském roce byl také zahájen odběr několika nových periodik (The New Yorker, National Geographic Traveler, Vanity Fair, Rolling Stone a dalších).

Granty poskytované Velvyslanectvím USA neslouží pouze k rozšiřování fondu knihovny, ale také na podporu dalších aktivit. S jejich podporou mohla do MZK přicestovat řada hostů jak z amerických,

tak z českých univerzit, spisovatelé či zástupci neziskových organizací. Byli mezi nimi např. prof. Paul Von Blum, prof. Robert Sutter, dr. Seth M. White, doc. František Hanzlík, dr. Jiří Pernes, dr. Petr Suchý, z autorů Francine Prose, Richard Pickard, Simon J. Ortiz či choreografka Katherine Kramer.

Díky spolupráci s Velvyslanectvím USA se rozšířila také spolupráce Fulbrightovou komisí, která v MZK pravidelně pořádá informační setkání pro zájemce o studium v USA. Tato spolupráce bude do budoucna ještě intenzivnější a InfoUSA by se mělo stát dalším informačním centrem v rámci sítě EducationUSA.

Za deset let svého trvání se Americká knihovna InfoUSA stala pevnou součástí Moravské zemské knihovny v Brně nabízející nejen informace o kultuře a společnosti Spojených států amerických, ale také příležitosti k jazykovému vzdělávání a společnému setkávání příznivců anglicky psané literatury.

Virtuální národní fonotéka aneb starý zvuk nerezaví

Každý z nás si pamatuje dobu, kdy poprvé objevil kouzlo gramofonových desek. Točící se černý kotouč a z něho rozléhající se zvuk pohádek Jana Wericha či starých nahrávek z první republiky. Nebo magnetofonové pásky a hodiny při poslechu Marty Kubišové či Golden Kids. Pamatujete zajištěté i dobu, kdy přišel walkman, kazety a jejich přetáčení na obyčejné tužce. Kompaktní disky, mini disky nebo DVD...

Všechny tyto zvukové nosiče a nejen tyto se za dobu více než 120 let objevovaly v různých institucích, od knihoven, muzeí, archivů nebo v soukromých sbírkách. Bohužel, toto kulturní dědictví celého 20. století je mimo zájem většiny institucí, které ho vlastní. Proto jsme se v Moravské zemské knihovně rozhodli, že tuto problematikou spoje-nou se zvukovými dokumenty začneme koncepčně řešit.

Portál Virtuální národní fonotéka je jediným portálem řešícím a prezentujícím zvukové dokumenty nacházející se nejen v institucích České republiky. Na jednom místě se dozvíte, co, kdy, kde komerčně vyšlo, a dokážete vyhledat

unikátní nahrávky od první vydané české nahrávky z roku 1901 až po současnost. Víme, která instituce dokument fyzicky vlastní a zároveň uchovává, a především umožníme dohledat možnosti jeho půjčení, přehrání či zakoupení.

O co nám tedy jde? Víte o někom, kdo vlastní sbírku zvukových dokumentů? Fonoválečky, šelakové desky, magnetofonové pásy, vinyly, kazety, prostě cokoli, co má spojitost se zvukem zachyceným na různých nosičích. Má vaše knihovna v katalogu nějaké CD či vinyly ba dokonce ještě starší nosiče? Připojte se i vy! Je to jen na vás, aby bylo toto kulturní dědictví podchycené a uchované pro budoucí generace.

Vše o projektu a kontakty naleznete na <http://projekt.narodnifonoteka.cz>.

Nebo napište na e-mail filip.sir@mzk.cz.

Filip Šír

Filip.Sir@mzk.cz

VIRTUÁLNÍ NÁRODNÍ FONOTÉKA

Možnosti vyhledávání

- Historie vyhledávání
- Pokročilé vyhledávání

Objevíte více

- Procházení katalogu
- Prohlížení abecedně / Rejstříky

...aby každý slát soustředil a uchovával v nějaké národní diskotéce cenné desky obsahující jednak národní folklor, jednak vynikající díla domácích skladatelů nebo výkonných umělců a uměleckých souborů, pokud jsou nahrána na gramofonových deskách. Tak by vznikl skutečný archiv národní hudby v autentickém a vrcholném provedení, archiv sloužící k mezinárodní propagaci domácího umění, k rozšiřování rádem, k vědeckému studiu atd. – **věc jistě žádoucí.**

Karel Čapek

O projektu

Virtuální národní fonotéka má za cíl informovat o existenci, místě uložení a podobě daného zvukového dokumentu.

Copyright © MZK 2013

Profesní vzdělávání knihovníků a jeho změny v budoucnu

Profesní vzdělávání má v Moravské zemské knihovně letitou tradici, již od data vybudování počítačové učebny (v roce 2001) z dotací projektu VISK se realizoval vysoký počet akcí, zejména z oblasti informační gramotnosti, rekvalifikační knihovnické kurzy i další, tzv. inovativní vzdělávání knihovníků.

Rekvalifikační knihovnický kurz se dle potřeb knihovníků vyvíjel a MZK jej realizuje již od 80. let 20. století.

Otevřen byl i v letošním roce, úspěšně jej v dubnu 2015 ukončilo patnáct ze šestnácti posluchačů z knihoven především Jihomoravského kraje.

Akreditace MŠMT na realizaci rekvalifikačního kurzu je platná do dubna 2016. Udělování dalších akreditací rekvalifikačním kurzům bylo na MŠMT pozastaveno. MZK předpokládá otevření posledního ročníku od září 2015. Více informací

a přihláška zde: <http://www.mzk.cz/pro-knihovny/vzdelavani-knihovniku/rekvalifikacni-kurz>

Způsob takovéto tzv. celkové kvalifikace bude tímto ukončen, současně s tím se přechází na nový systém získávání **dílčích profesních kvalifikací**. V návaznosti na model EU se začíná aplikovat **Národní soustava kvalifikací** (dále NSK) a Národní soustava povolání (NSP), k dispozici zde: <http://www.narodnikvalifikace.cz/> a <http://www.nsp.cz/>.

Knihovnický obor je v NSK zařazen do kategorie 72 – Publicistika, knihovnictví a informatika.

K dispozici je v současné době celkem 7 profesních kvalifikací:

- Knihovník akvizitér,
- Knihovník katalogizátor,
- Knihovník pracovník správy fondů,
- Knihovník v knihovně pro děti,

- Knihovník v přímých službách,
- Referenční knihovník a
- Správce báze znalostí.

Kurzy a zkoušky k těmto kvalifikacím budou realizovány prostřednictvím autorizovaných osob Ministerstva kultury ČR. MZK pracuje na udělení tohoto pověření z MK ČR.

Z tohoto důvodu se MZK zapojila od konce roku 2014 do března roku 2015 do pilotážního projektu UNIV 3 – podpora procesů uznávání. Jeho náplní byla realizace kurzu a následná realizace zkoušky typové pozice Knihovník v přímých službách. Tomu předcházelo v závěru roku 2014 nejprve počáteční zformulování zadání zkoušek na základě hodnotícího standardu, vypracovaného příslušnou pracovní skupinou (Skupinová rada pro kulturu). Poté probíhal v prostorách počítačové učebny přípravný kurz ke zkoušce. Ten zahrnoval předměty jako: akvizice, evidence a revize, orientace v nakladatelské politice, jmenná katalogizace, orientace v aktuálně vydávaných titulech, automatizované knihovnické systémy, orientace v elektronických informačních zdrojích, formální a obsahová analýza textu a rychlé čtení.

Pilotážního ověřování se zúčastnilo celkem 5 zájemkyň, převážně již v knihovnách pracujících.

Všechny nakonec úspěšně kurz ukončily, byť zkoušky, zejména z oblasti jmenné katalogizace, byly velmi odborně i časově náročné.

Video ze zkoušek realizovaných v MZK můžete zhlédnout na: <https://www.youtube.com/watch?v=Ody4xsncpgg&feature=youtu.be>.

MZK hodlá tyto kurzy realizovat od příštího roku 2016. Aktuální informace sledujte na našich webových stránkách <http://www.mzk.cz/pro-knihovny/vzdelavani-knihovniku>.

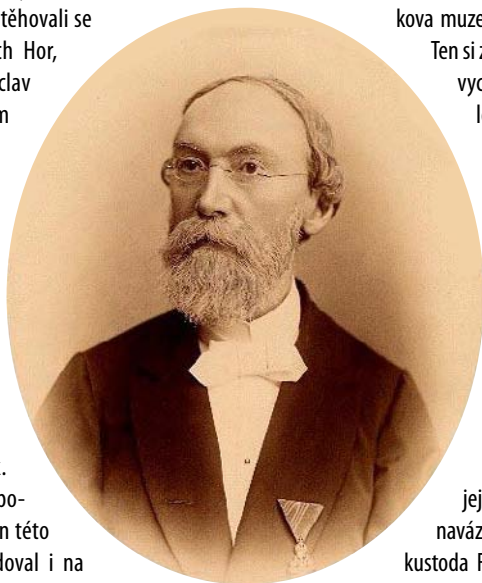
Adéla Dilhofová
Adela.Dilhofova@mzk.cz

Nezapomeňme na Mořice Viléma Trappa

Letošní rok v Moravské zemské knihovně a v Moravském zemském muzeu by se dal nazvat rokem Mořice Viléma Trappa (1825–1895). Ten byl výjimečnou osobností na poli vědy. Narodil se jako první dítě rodičům Josefíně a Václavovi 25. ledna 1825 ve Vodňanech. Když měl Mořic

Vilém Trapp tři roky, odstěhovali se Trappovi do Kašperských Hor, kde si Trappův otec Václav otevřel lékárnu. Po jejím požáru se Trappovi přestěhovali do Prahy. Mořic Vilém Trapp studoval v letech 1842–1843 hudbu na Žofiině akademii v Praze. Cvičil zpěv tenorových partů a věnoval se i skladatelské činnosti. Za to dostal titul akademik. Díky němu mohl vystupovat jako právoplatný člen této organizace. Hudbu studoval i na Karlově univerzitě v Praze, ale tam se

začal více zajímat o archeologii, zejména církevní, a také o historii. Nejvíce ho přitahovaly české dějiny a historie uměleckých památek. Je známo, že na Karlově univerzitě absolvoval i zkoušky z účetnictví. Intenzivně se zabýval rovněž jazyky. Prokazoval všestranné nadání, a tak se věnoval též studiu přírodních věd. Byl ale i obdařen výtvarně. Jeho kresby, náčrty a akvarely se dochovaly dodnes. Bohatá sbírka jeho kreseb je uložena v Moravské galerii v Brně.

Mořic Vilém Trapp přišel do Františkova muzea v roce 1859. Zpočátku pracoval v muzejní knihovně na místě pomocníka, třídil sbírky a katalogizoval dary, které muzeum získalo. V roce 1859 byl Trapp jmenován Hospodářskou společností na post asistenta

Albína Heinricha, který v knihovně Františkova muzea zastával funkci kustoda.

Ten si ze svého pomocníka Trappa vychoval výborného a spolehlivého nástupce. Po úmrtí Albína Heinricha (5. dubna 1864) se následně stal Mořic Vilém Trapp skutečným kustodem Františkova muzea. Obsáhlou biografii nazvanou Zum Andenken an Albin Heinrich vzdal hned v roce 1864 počtu této osobnosti, na jejíž práci ve funkci kustoda navázal. Mimo zastávání úřadu kustoda Františkova muzea měl na starosti také správu muzejních sbírek.

Rovněž plnil funkci kurátora a konzervátora Ústřední komise pro zachování uměleckých a historických památek. Stál také u zrodu Institutu památkové péče na Moravě. Nástup Mořice Viléma Trappa do funkce kustoda ve Františkově muzeu znamenal přeměnu organizování muzea i jednotlivých sbírkových fondů. Trapp provedl i úpravy v muzejní správě. Usilovně a s úspěchem obstarával další finanční zdroje. Jeho cílem bylo zpřístupnění všech sbírek a vytvoření dalších. Důležitým cílem pro něj bylo otevření knihovny

Františkova muzea pro veřejnost a získání přilehlých prostor pro muzeum i knihovnu. Mořic Vilém Trapp při tvorbě sbírek nebyl uspokojen jen nahodilými dary a získal u Hospodářské společnosti pravidelné roční dotace k pořízení uměleckých děl. Mořic Vilém Trapp neměl v úmyslu zabývat se jen starým uměním, ale chtěl, aby součástí sbírek Františkova muzea byla i aktuální produkce. Jsou zde k vidění grafiky, litografie, autotypie nebo fotografie. V roce 1882 se knihovna Františkova muzea rozrostla a v důsledku organizačních změn se do ní dostalo mnoho historických fondů a uměleckých sbírek.

V roce 1864 – v počátcích Trappova působení – knihovní fond čítal již 26 000 svazků. Ve fondech knihovny bylo také uloženo 373 fascikulů akt, 711 originálních listin a 465 rukopisných kodexů. Ve stejném roce pořídila muzejní knihovna vlastní sbírku knih po zesnulém Albinu Heinrichovi a následně v roce 1868 byly do knihovny dodány kopie děl z c.k. Knihovny olomoucké. Na počátku roku 1893 daroval Františkovu muzeu svoji sbírku knížek a 30 000 zlatých zemský advokát JUDr. Leopold Teindl a o dva roky později obohatil knihovnu o cca 8 000 svazků a o sbírku rukopisů Christian d'Elvert.

V letech 1868, 1879 a 1884 vydal Trapp tiskem katalog knihovny; ten měl tři části. Knihovna se ovšem rozrůstala dále. V Biskupském dvoře měla jednu hlavní halu a pět přilehlých místností. Do konce roku 1878 se fond knihovny rozrostl na cca 40 000 svazků. Ty byly v brzké době zpracovány do katalogu knihovny. Díky Trappově aktivitě se knihovna Františkova muzea dostala na přední místo mezi knihovnami v monarchii. Její již zmiňovaný rozsah a také způsob zpracování byly na vysoké úrovni. I přes veškeré dlouholeté úsilí o otevření knihovny veřejnosti dočkala se brněnská veřejnost této události až v roce 1883. Tím si knihovna vytvořila pravidelný přísun financí od Moravského zemského sněmu. Dne 11. prosince 1883 se knihovna Františkova muzea stala veřejnou. Bylo to zásluhou řediteleova náměstka c. k.

společnosti, dvorního rady Chistiana rytíře d' Elverta, jehož zásluhou je hlavně získání subvence od Moravského sněmu zemského. S otevřením knihovny pro veřejnost došlo ke zrušení poplatku za využití čitáren.

Trapp měl obrovský záběh v badatelském poli. Byl historikem, archeologem, knihovníkem, numismatikem a vlastivědcem. Své práce zveřejňoval mimo jiné též v *Mittheilungen der k. k. Central-Comission zur Erforschung der Baudenkmale* hlavně v letech 1865–1866 a napsal stať *Mährische Sagen* pro publikaci *Die österreichisch-ungarische Monarchie im Wort und Bild*.

V období let 1856–1884 Mořic Vilém Trapp zveřejňoval své poznatky v *Notizen – Blatt*. Napsal pro tento odborný list třiapadesát větších prací s historickou a biografickou tematikou. V roce 1868 dokončil práci k šlechtickému rodokmenu *Das Fideicommisshaus Kaunitz am Grosen Platze Brunn's*. Byl rovněž aktivním členem v mnoha moravských, českých i rakouských badatelských společnostech, zastával funkci sekretáře historicko-statistické sekce Hospodářské společnosti. Spolupracoval též se zahradnickou sekci této organizace. Korespondenčně byl ve styku s archeologickou sekci Muzea království českého a s Moravským zemským archivem v Brně. Stal se příslušníkem Antropologické společnosti ve Vidni, Vídeňského spolku starožitností, Moravského včelařského spolku, Jihlavského hospodářského okresního spolku, Vzdělávacího spolku brněnských knihtiskařů a písmoljiců a rovněž členem Německého domu v Brně.

Byl tvůrcem mnoha výstav, i těch, které se týkaly barona Trencka a plánů města Brna. V muzeu využil svých pedagogických znalostí a navázal na svého předchůdce Albína Heinricha v systematickém rozšiřování muzejních sbírek. Své znalosti a zkušenosti aplikoval pochopitelně především ve svých oborech, tedy v historii a archeologii. Jako historik se snažil sesbírat prehistorické i historické památky, z nichž chtěl udělat sbírkové kolekce mapující vývoj činnosti v oblasti výroby a umění. Tím dostal moravskou prehistorii do popředí bádání odborníků. Usiloval tak

o ochranu kulturních pokladů Moravy právě v období, ve kterém se zvyšoval zájem o jejich export do zahraničí. Muzeum pořizovalo do svých sbírek i obrazy. Když Trapp nastupoval na pozici kustoda, mělo jich muzeum už sto dvacet; nebyly však nějak moc cenné.

Dne 23. ledna 1895 vyšel v novinách článek s blahopřáním k jeho 70. narozeninám. Počátkem roku 1895 se Mořic Vilém Trapp aspoň částečně uzdravil z prochazení, kterým onemocněl z pobytu ve studených místnostech muzea. Brzo opět nastydl a dostal zimnici. Ta byla prvopočátkem prudkého zápalu plic, který svým rozsahem přešel v zánět pohrudnice

a následkem toho Mořic Vilém Trapp v pondělí 27. května 1895 zemřel. Pohřeb se konal dne 29. května 1895 v kapitulním chrámu Páně v Brně a pochován byl na ústředním hřbitově v rodinné hrobce.

Byl to tedy všestranný badatel, díky jehož iniciativě se i rozrůstala knihovna tehdejšího Františkova muzea (dnešního Moravského zemského muzea), která byla základem současné Moravské zemské knihovny. Dnešní Moravská zemská knihovna vděčí Trappovi také za velký počet unikátních přírůstků do fondů získaných v jeho období.

Pavel Pešta

Pavel.Pesta@mzk.cz

knihovnické osobnosti JMK

Když je práce koníčkem: medailon knihovnice Věry Štěpánové

Paní Věra Štěpánová pracuje jako vedoucí Městské knihovny v Kuřimi. Je vdaná, s manželem žije v Tišnově. Má dvě dospělé děti a čtyři vnoučata. Mezi její zájmy patří cestování, s manželem rádi cestují po Česku i v zahraničí. Tou největší zálibou jsou pro ni knihy. Knihy jako zdroj zábavy a poučení z pohledu neúnavného čtenáře, ale také knihovna plná knih z pohledu profesionálního knihovníka.

Věra Štěpánová se narodila v roce 1953 v Novém Městě na Moravě. V letech 1968-1972 absolvovala Střední knihovnickou školu v Brně. Po maturitě nastoupila do Ústřední knihovny Právnické fakulty UJEP v Brně. Sedmiletá praxe ve vědecké knihovně

byla dobrou přípravou pro práci s lidmi na druhém konci knihovnického profesního spektra – v městské knihovně.

V roce 1979 se stala zaměstnankyní Okresní knihovny Brno-venkov v Židlochovicích. Nejprve působila jako knihovnice v Městské knihovně v Kuřimi. Přestože knihovna v Kuřimi byla profesionalizovaná již v roce 1963, po nástupu odborné pracovnice bylo nutné znovu (a ručně) přepsat přírůstkové seznamy, zpracovat a seřadit katalogy a zavést aktualizovanou agendu čtenářů.

V letech 1985-1990 pracovala jako zástup vedoucí v Městské knihovně v Tišnově. V roce 1991 nastoupila opět do Kuřimi, tentokrát už jako vedoucí knihovny.

Na začátku 90. let se objevily stolní počítače a první knihovnické systémy. Protože vedení města si vždy vážilo činnosti knihovny, darovalo jí první počítač již v roce 1991. Knihovna v Kuřimi byla jednou z prvních veřejných profesionálních knihoven, která byla plně automatizovaná. Během deseti let se podařilo vytvořit knihovnu se třemi stálými odbornými pracovníky a s rozsáhlou kulturně-výchovnou činností zaměřenou především na děti a mládež.

V roce 2002 byla zrušena Okresní knihovna a zřizovateli knihoven se staly obce. Paní Štěpánová pokračovala ve své práci tentokrát tedy již jako zaměstnanec města Kuřimi.

V roce 2003 se Městská knihovna v Kuřimi stala jednou ze dvou knihoven pověřených vykonáváním regionálních funkcí pro oblast Brno-venkov. Protože metodická činnost pro knihovny byla v okresním měřítku zrušena již v 80. letech, Městská knihovna v Kuřimi neměla s náplní regionálních funkcí žádnou zkušenost. Přesto bylo potřeba co nejrychleji zorganizovat práci regionálního oddělení a vytvořit metodiku pro jednotlivé činnosti. Velmi brzy se přišlo na to, že neefektivnější cestou je centrální nákup výměnných fondů a centrální nákup a zpracování fondu z prostředků obcí. Naopak pro distribuci výměnných fondů a poradenské činnosti se ukázal být nejlepší střediskový systém, byly tedy smluvně dohodnuty knihovny, které distribuci cirkulačního fondu zajišťují. Z provozních důvodů a po rozhodnutí krajské knihovny se od roku 2005 stala kuřimská knihovna jedinou pověřenou knihovnou pro region Brno-venkov.

Knihovna v Kuřimi sídlila ve stejné budově na Popkově ulici již od 70. let minulého století a budovu sdílela s Klubem důchodců. S postupem času prostory knihovny přestaly dostávat potřebám čtenářů. Současně s tím, jak se rozvíjela činnost regionálního oddělení, vyvstala také potřeba zajistit prostory i pro provoz regionálního oddělení. Paní Štěpánová si této

situace byla vědoma a jednala proto již od roku 2004 se zřizovatelem o možnostech rozšíření knihovny. Město Kuřim se následně rozhodlo budovu opravit a Klub důchodců přestěhovat do jiných prostor.

K zahájení rekonstrukce knihovny došlo v roce 2007. Rekonstrukce trvala jeden rok, po tuto dobu pracovala knihovna včetně regionálního oddělení v provizorních podmínkách v pronajatých kancelářích. Po dokončení

rekonstrukce se téměř zdvojnásobila plocha knihovny, přibyla samostatná kancelář pro regionální oddělení a menší víceúčelový sál, sloužící jako čítárna, výstavní síň anebo prostor pro pořádání besed a přednášek pro veřejnost. Současně došlo k organizačním změnám – součástí knihovny a jejím dalším oddělením se stalo i kulturní centrum.

Celá dosavadní profesní kariéra paní Věry Štěpánové je tedy úzce spjata s kuřimskou knihov-

nou, tady pracovala jako knihovnice ve dvouletém kolektivu místní knihovny, podílela se na rozvoji této knihovny a iniciovala spoustu změn. Tak, jak se rozrůstala knihovna a přibývalo nových služeb, rozrůstal se také pracovní kolektiv. Knihovna má v současné době 4 samostatná oddělení: oddělení pro dospělé, oddělení pro děti a mládež, regionální oddělení a oddělení kultury, celkem zde pracuje 11 zaměstnanců na stálý pracovní poměr a 10 na dohodu (v různých úvazcích).

Paní Věra Štěpánová je nejen knihovnicí s bohatými zkušenostmi ve veřejných knihovnách, ale také organizátorkou různých kulturních a společenských akcí. V letech 2009-2013 pracovala v komisi Jihomoravského kraje pro soutěž Vesnice roku. Tato práce jí umožnila posoudit a porovnat úroveň knihoven v regionu. Za svoji činnost byla oceněna v roce 2013, kdy jí byla udělena cena Města Kuřimi pro Kuřimské kulturní činy a to v kategorii Dlouhodobý přínos kuřimské kultuře.

Cyklus OČI BRNA v červnu a v září

Červen: Bohuslav Fuchs

Do Brna přišel Bohuslav Fuchs (1895–1972), rodák ze Všechovic u Bystřice pod Hostýnem, v roce 1923. Tehdy byla moravská metropole v procesu velkého stavebního rozvoje spojeného s připojením předměstských obcí. Bohuslav Fuchs měl možnost zapojit se do rozvoje města, podařilo se mu také vytvořit si osobitý styl, jímž nepochybně ovlivnil tehdejší i současnou tvář Brna. Své stavby oprostil od všeho nadbytečného. Jeho půdorysná řešení oplývala novátorstvím, jeho díla se vyznačovala i přes svou racionálnost vysokou estetičností. Fuchs byl mj. členem Skupiny výtvarných umělců v Brně, členem Bloku výtvarných umělců země Moravsko-slezské, členem redakční rady časopisu Index, listu pro kulturní politiku. V roce 1932 založil rodinnou

firmu AKA, společnost pro výrobu bytových doplňků a uměleckých předmětů. Působil i jako pedagog, v roce 1948 byl poprvé zvolen děkanem Fakulty architektury a pozemního stavitelství Vysoké školy stavitelství v Brně.

Při procházce dnešní moravskou metropolí můžeme jeho stavby obdivovat téměř na každém kroku (Zemanova kavárna, hotely Slovan a Avion, Výstavní pavilon města Brna, Nádražní poštovní úřad, Moravská banka ad.). 120. výročí narození architekta připomene již od 1. června 2015 v Moravské zemské knihovně výstava **Bohuslav Fuchs. Brno avantgardní**, která představí jak fotografie z rodinného alba, tak také množství snímků brněnských staveb a kterou v průběhu měsíce doplní připravené přednášky.

Jednotlivé akce:

Bohuslav Fuchs. Brno avantgardní

Výstava věnovaná 120. výročí narození architekta Bohuslava Fuchse.

1. – 30. červen 2015

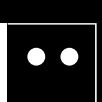
foyer MZK

Bohuslav Fuchs – nejvlivnější tvůrce veřejného prostoru Brna. Urbanista, architekt, inspirátor a učitel

Přednáška architekta Jana Sapáka.

16. června 2015 v 18 hod.

konferenční sál

Architekt Bohuslav Fuchs ve Zlíně a v Luhačovicích

Přednáška Mgr. Ladislavy Hornákové.

25. června 2015 v 17 hod.

videokonferenční sál (4. patro)

Více informací na: <http://www.mzk.cz/sluzby/akce/oci-brna-bohuslav-fuchs>

Září: Zdeněk Rotrekl

Brněnský básník, prozaik a publicista Zdeněk Rotrekl (1920–2013) pocházel z rodiny zahradníka a obchodníka se zahradnickými pomůckami. V roce 1940 maturoval na klasickém gymnáziu v Brně, pak však ovlivnily jeho život válečné události – byl totálně nasazen, ke konci války se musel skrývat. Po válce začal studovat na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity filozofii a historii. Do literatury vstoupil ve 40. letech 20. století (debutoval v časopise *Jitro*), kdy se hned z počátku zařadil mezi básníky výrazně katolické spirituální orientace (*Kyvadlo duše* (1940), *Kamenný erb* (1944), *Pergameny* (1947)). Od roku 1947 byl členem Moravského kola spisovatelů, stal se zástupcem Sdružení katolických spisovatelů a publicistů, byl pravidelným přispěvatelem časopisu *Akord*. Po únoru 1948 byl z politických důvodů nejen vyloučen ze studia, ale i ze všech ostatních organizací. V roce 1949 byl zatčen a odsouzen k trestu smrti. Nakonec byl vězněn do roku 1962. Po roce 1989 se stal redaktorem brněnské

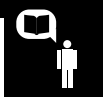
redakce kulturní rubriky *Lidové demokracie*, spolupracoval s brněnskou televizí a s rozhlasem.

Na výstavu věnovanou Zdeňku Rotreklvi se můžete v Moravské zemské knihovně těšit již v září 2015. Budou ji doprovázet také další programy.

Sledujte na našich webových stránkách: www.mzk.cz.

Romana Macháčková

Romana.Machackova@mzk.cz

Faksimile knižních skvostů

DRAHOŠ, Zdeněk. Tři tisíce let knižního umění. Skvosty pěti kultur. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. 52 s. ISBN 978-80-7028-444-5.

Faksimile je podle Ottova slovníku naučného věrná napodobenina starých rukopisů (dle latinského *fac simile*=učiň podobné). Takové napodobování vzácných knih se rozšířilo od druhé poloviny 19. století zejména zásluhou německých antikvářů, kteří se touto formou snažili uspokojit poptávku po hledaných knihách. V současnosti má prioritní postavení mezi zhotoviteli faksimile tradiční rakouské vydavatelství ADEVA (Akademische Druck- und Verlagsanstalt ADEVA Graz) ve Štýrském Hradci, které vedle vydávání filozofických a jiných vědeckých spisů zhotovilo také desítky věrných napodobenin egyptských svitků, středověkých kodexů i novějších ilustrovaných knih, které jsou uchovávány v národních, klášterních a dalších knihovnách na celém světě.

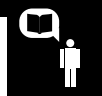
Moravské zemské muzeum v Brně z ediční činnosti vydavatelství ADEVA připravilo v sále Biskupského dvora od března do června 2015 výstavu 43 iluminovaných titulů. V chronologické řadě ji zahajuje z egyptských Knih mrtvých *Papyrus Ani*, pocházející přibližně z poloviny 13. století před n. l. Poté již převažují středověké duchovní kodexy, jak je představují evangeliáře, sakramentáře, žaltáře, bible nebo hodinky. Celou čtvrtinu výstavy tvoří rukopisy z Mexika a střední Ameriky z doby předkolumbovské, označené za kodexy, byť jde o formu leoporela.

Ze světské literatury zaujme *Portolanský atlas Battisty Agnese* z roku 1546 ze sbírek Ruské národní knihovny v Petrohradu, což je mapová sbírka postihující také námořní objevy od 14. století. Pro historiky správních dějin mají význam právní knihy. K takovým

na výstavě patří *Saské zrcadlo* z první třetiny 13. století dochované v Saské knihovně v Drážďanech a další dvě *Saská zrcadla* ze 14. století z knihoven v Heidelbergu a ve Wolfenbüttelu. K pozoruhodnostem patří také *Lovecká kniha krále Moduse* z poloviny 15. století, dochovaná v Královské knihovně v Bruselu a popisující textem i obrazem všechny druhy lovu. Mezi rukopisy je také miniaturami vyzdobená *Učebnice císaře Maxmiliána*, pozoruhodná svým skromným rozsahem 54 stran, které dostačovaly pro základní vzdělání panovníka.

Českého návštěvníka jistě zajímá, jak jsou zastoupena bohemika. Nejrozsáhlejším souborem na výstavě je *Bible Václava IV.*, která vznikla v posledním desetiletí 14. století v Praze a je ve sbírkách Rakouské národní knihovny. Bible patří k nejkrásnějším rukopisům krále Václava IV. a jde vlastně o torzo německého překladu bible a jen první dva díly jsou plně iluminované. V Österreichische Nationalbibliothek je originál kodexu uložen v šesti dílech, faksimile má však osm dílů a jeden svazek dokumentů. Ze stejných sbírek byla také pořízena faksimile pramenu k českým dějinám 10. století, *První staroslověnské legendy o svatém*

Václavu, jde ovšem o opis z roku 1585 pořízený v pražské dílně v rozsahu jen 66 stran. Rukopis iluminoval pražský malíř Matyáš Hutský a pro kresby mu byly inspirací nástěnné malby ve Svatováclavské kapli ve Svatovítské katedrále. Jde o poslední 121. svazek edice *Codices selecti*, který má na brněnské výstavě svou premiéru.

K výstavě vydalo Moravské zemské muzeum výpravný katalog sestavený Zdeňkem Drahošem, ve kterém po stručném úvodu představuje zobrazením a krátkým textem každý ze 43 exponátů výstavy.

Faksimile jsou určeny zejména k výstavním účelům a jsou to právě muzea, které je ke svým výstavám využívají, i když jistě dávají přednost originálům. Největší kreativní výstavou je současná prezentace nejceněnějších českých exponátů tří muzeí – Kamenné hlavy Kelta z Národního muzea, Věstonické

Venuše z Moravského zemského muzea a pravěkých meteoritů ze Slezského zemského muzea. Vědecké knihovny vystavují také originály, a nemusí to být jen legendární *Žabova bible*, kterou se podařilo Národní knihovně ČR dovézt v roce 2007 z Královské knihovny ve Stockolmu na výstavu do Prahy. Mnohé naše středověké rukopisy jsou již digitalizované a přístupné internetem v programu Manuscriptorium, ovšem jejich příležitostné výstavy originálů stále vábí zájem návštěvníků. Vybraná kolekce faksimile prezentovaná Moravským zemským muzeem dává nahlédnout na vývoj knižní kultury a je pro nás i otázkou, jaký je o ni zájem veřejnosti. Faksimile totiž dosud nejsou předmětem sběratelského zájmu knihoven ani jednotlivců.

Jaromír Kubíček

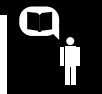
kubicek.jaromir@gmail.com

KNIOVNÍK/KNIOVNA/KOMUNIKACE – Dosáhněte co nejlepší komunikace za výpůjčným pultem knihoven

FOBEROVÁ, Libuše. *Kniovník/kniovna/komunikace. Dosáhněte co nejlepší komunikace za výpůjčným pultem knihoven*. Ostrava: Moravskoslezská vědecká kniovna v Ostravě, c2014, 1 elektronický optický disk (CD-ROM). 103 s. ISBN 978-80-7054-206-4.

Autorka elektronické publikace *Kniovník/kniovna/komunikace – Dosáhněte co nejlepší komunikace za výpůjčným pultem knihoven* je známou osobností v kniovníckém prostředí. V současnosti působí jako vedoucí oddělení kniovníctví na Ústavu bohemistiky a kniovníctví Filozoficko-přirodovědecké fakulty

Slezské univerzity v Opavě, kde nastoupila v roce 2005 jako odborná asistentka. Knihovnictví se věnuje od roku 1989, pracovala jako knihovnice a vedoucí v různých typech knihoven v Moravskoslezské vědecké knihovně v Ostravě, v lékařské knihovně Okresní hygienické stanice v Karvině, v Regionální knihovně v Karvině, v univerzitní knihovně Slezské univerzity v Opavě, v Knihovně Jiřího Mahena v Brně a v Knihovně Matěje Josefa Sychry ve Žďáře nad Sázavou, kterou vedla pět let ve funkci ředitelky. V roce 2001 založila knihovnický časopis Knihovnický zpravodaj Vysociny, kde byla deset let šéfredaktorkou. Je členkou ediční komise časopisu Bulletin SKIP – Svaz knihovníků a informačních pracovníků, redaktorkou knihovnického časopisu DUHA, který vydává Moravská zemská knihovna v Brně. Organizuje knihovnické konference Kniha ve 21. století, je redaktorkou sborníků ediční řady Kniha ve 21. století. Publikuje v odborném knihovnickém tisku Knižnica, Knihovna, ItLib, Čtenář, DUHA, Praktika i teória informácií naukovej i technickej, Bibliotheca Nostra ad. Vydala monografii *Knihovna včera a dnes, 2006 a Knihovník/knihovna/komunikace. Dosáhněte co nejlepší komunikace za výpůjčním pultem knihoven*, 2014.

Komunikaci v prostředí veřejných knihoven se věnuje dlouhou dobu, o efektivní komunikaci toho bylo napsáno hodně, ale žádná není zaměřena na knihovny. Monografie přispěje k lepší informovanosti a zefektivnění komunikačních kompetencí knihovníků a informačních pracovníků. Důraz autorka klade na jednání s uživateli, které je klíčové pro úspěch knihovny. Publikace je psána velmi přehledně a čtivě. Autorka zda uplatnila roky zkušeností jako pedagog a vedoucí pracovník v různých typech knihoven.

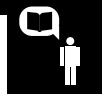
Cílem elektronické monografie *Knihovník/knihovna/komunikace – Dosáhněte co nejlepší komunikace za výpůjčním pultem knihoven* je upozornit na nové skutečnosti, jak zefektivnit komunikaci v knihovnách. Zejména se věnuje efektivní komunikaci s kolegy, nadřízenými i podřízenými a s uživateli. Slova tvoří pouhých 7 % sdělení, 93 % sdělujeme beze slov, tzv. řečí těla. Řeč těla představují gesta, přes tři tisíce

různých obličejových výrazů, které spolu tvoří 55 % sdělení a hlas, který tvoří zbylých 38 %. O vlivu neverbální komunikace na efektivitu jednání s druhými lidmi pojednává samostatná kapitola. Součástí monografie jsou příklady komunikačních situací a testy.

Celá monografie je rozdělena do devíti kapitol. První kapitola Knihovny a komunikace se věnuje základnímu terminologickému vymezení. Druhá se věnuje managementu knihoven a tomu, jak efektivně komunikovat s podřízenými. Definuje doporučení pro manažery, ale i doporučení pro zaměstnance, jak komunikovat s vedoucími. Další kapitola se zaměřuje na pravidla komunikace s kolegy. Hlavní kapitolou je kapitola čtvrtá, která se zabývá komunikací za výpůjčním pultem knihoven. Pátá popisuje efektivní řešení konfliktů a vyřizování stížností uživatelů. Vzhled a styl knihovníka řeší šestá kapitola. Sedmá kapitola Mluvíme i beze slov pojednává o neverbální komunikaci a jejím významu v jednání s druhými. Osmá kapitola se věnuje prezentačnímu umění knihovníků, jak si co nejlépe poradit v roli moderátora různých akcí v knihovnách. Poslední devátá kapitola popisuje efektivní knihovnickou komunikaci prostřednictvím nových médií. O kvalitě monografie po odborné stránce není pochyb. Jedná se o téma, které je pro veřejné knihovny zajímavé a permanentní. Knihovny se snaží zaujmout své uživatele a přilákat nové, efektivní komunikace je základem pro kvalitní mezilidské vztahy nejen uvnitř knihovny, ale i vně. Bez umění naslouchat a správně komunikovat není možné vytvořit s uživateli kvalitní a trvalý vztah.

Ukázka

Zeptali jsme se manažerky (ve funkci je dvanáct let) městské knihovny: „Co je největším problémem v komunikaci s podřízenými?“ Citujeme: „Největším problémem v komunikaci je různost lidí, každý člověk je individualita a vyžaduje v komunikaci jiný přístup, každý má svůj komunikační styl a občas je velmi těžké najít společnou řeč. Knihovníci, kteří mají konflikty mezi sebou, většinou neumějí vycházet ani s uživateli. Kurzy komunikačních dovedností by měly být ve službách povinné.“

Podřízení se rovněž dopouštějí chyb v komunikaci s vedoucími

Není šéf jako šéf, přesto by mělo být zájemem podřízených udržovat dobré vztahy s nadřízenými a opačně. Nikdy by zaměstnanec neměl dopustit, aby si o něm šéf myslel, že nemá rád svou práci, případně že práce je pod jeho úroveň. Mnohdy si zaměstnanci neuvědomují, že i šéf je jen člověk a je potřeba ho chápat a někdy mu i prominout drobné prohršky v jednání. Možná patříte k lidem, kteří si myslí, že jim chce šéf škodit, že je nemá v oblíbě a činí mu potěšení ztrpčovat všem kolem život. Většina vedoucích chce obstát a být úspěšnými, což nejde bez zaměstnanců. Vše se dá vysvětlit a pochopit, ale musíme spolu umět hovořit. Spousta lidí se bojí zeptat, trápí se, hovoří o svém problému se všemi, jen ne s vedoucím, kterého se problém týká. Mnohdy si vedoucí neuvědomuje, že jedná nepřiměřeně a není pochopen, případně že je pochopen špatně. Vůbec nejhorší zaměstnanci jsou tzv. „donašeční“, „patolízalové“, „vtíraví do přízně“, „nesnášející autority“ – šéf ještě nedořekne větu a už je všechno špatně, nejde to, je to hloupost apod. Dobrý šéf do lidí vidí a ví, kdo je pro knihovnu přínosem, zátěží nebo je nepostradatelný. Zaměstnanci by nikdy neměli zapomínat na svou důstojnost, neměli by se před nikým ponižovat ani povyšovat. Měli by zůstat sami sebou a snažit se o konstruktivní dialog. Měli by se umět ozvat, když je to na místě. Dobrý šéf kritiku ocení, znamená cennou zpětnou vazbu. Je důležité, kdy se ozve a jakým způsobem. Nechceme šéfa ponížit, ani ztrapnit, ale chceme, aby si vyslechl i jiný názor, což by ho mohlo včas vzpamatovat a donutit se zamyslet i nad druhou stranou věci. Věty, které vedoucí neradi slyší: *„Toto není moje práce!“* *Tohle není můj problém!“* *„To není moje chyba!“* *„Nemohu se rozkrájet a dělat dvě věci zároveň!“* *„To je práce pod mou úroveň!“* *„To je práce pro cvičenou opici, kterou může dělat každý!“* *„To nelze udělat!“* *„Nemůžu to udělat někdo jiný?“* apod. Zkuste si představit, že vedoucím jste vy. Jak by se vám tyto věty líbily?

V komunikaci dojdete rozhodně k cíli, když budete s vedoucím mluvit jasně, přímo, s respektem, příjemně a pozitivně. Když mu dáte najevo uznání, když budete plnit své závazky a projevíte upřímný zájem. Než řeknete, že to nejde nebo že se jedná o nesmysl, zkuste úkol vykonat a teprve s konkrétními připomínkami vedoucího seznamte. Ovšem ne tak, že zdůrazníte svou pravdu ... *„já jsem to říkal, že to nepůjde“*. Lepší bude, když mu řeknete ... *„snažil jsem se, ale vyskytly se takové a takové problémy, co myslíte, jak bychom je vyřešili?“*

Vedoucí, který cítí upřímný zájem zaměstnance a ví, že je vstřícný, většinou takové jednání ocení, a když může, vyhoví zaměstnanci, když zase on něco potřebuje. Slušné chování se ještě pořád vyplácí. Může se stát, že vedoucí neumí s podřízenými jednat a kupí chyby na chyby, je nepoučitelný a necitelný, nevšímá si varovných signálů apod., ztrácí autoritu, důvěryhodnost a všechny kolem sebe, jde cestou záhuby. Nezaslouží si nic jiného, než aby byl odvolán. Většina zaměstnanců by měla vedoucího ctít a uznávat, být na jeho straně, jít za ním, podporovat jeho vizi a strategii a chápat smysl jeho konání. Pokud se zaměstnanci postaví proti svému šéfovi, chyboval. Marne se odvolává, že po nich chtěl jen práci a že ho nechápou. Nedokázal s nimi komunikovat tak, aby ho pochopili, a to je neomluvitelná chyba.

Je empiricky potvrzeno, že zaměstnanci, kteří pracují v inspirujícím a motivujícím, otevřeném prostředí, pracují o 30 % efektivněji než zaměstnanci, kteří takové prostředí nemají. Informační prázdno zaplňují pomluvami, negativismem a skepsí. Každý šéf by si měl uvědomit, zda jeho zaměstnanci mají optimální množství informací pro svou práci, chápou, co je důvěryhodné a nedůvěryhodné, vědí, s kým a o čem mohou hovořit, vědí, kde informace získají a komu mohou sdělovat svůj názor. Zaměstnanci by neměli mít strach hovořit i o problémech a nepříjemnostech a měli by vědět, že problém vedení zajímá a chce ho řešit.

Veřejné knihovny na Zanzibaru

Malebný Zanzibar

Souostroví Zanzibar se nachází v Indickém oceánu a je tvořen hlavním ostrovem Unguja, který je často samostatně označován jako Zanzibar, dále ostrovem Pemba a několika dalšími menšími okolními ostrůvky. Tato autonomní země vytváří spolu s Tanganikou jednotný stát Tanzanie. Zanzibar proslul zejména pěstováním nejružnějšího koření, znám je ale také jako země otroků. Otroctví zde bylo zrušeno v roce 1873 za výrazné podpory cestovatele Davida Livingstona. Ostrovy lemují palmy, oslnivé bílé pláže a tyrkysové průzračné moře. Hlavní město Zanzibar City se nachází na ostrově Unguja a jeho stará část, nazývána Stone Town, byla pro svou malebnou architekturu prolínající arabský, africký, evropský a indický vliv, zapsána na seznam kulturního dědictví UNESCO. Město je známo také díky Freddie Mercury, který se zde narodil.

Veřejné knihovny na Zanzibaru

O nutnosti zavedení veřejného knihovnictví se na Zanzibaru diskutovalo již v 50. letech minulého století, nicméně krvavé boje vedené v zemi kvůli získání nezávislosti v 60. letech realizaci tohoto projektu odsunuly na vedlejší kolej. Vznik Národní veřejné knihovny na ostrově Unguja odsouhlasila v 80. letech tehdejší vláda a Spojené státy americké se rozhodly tento krok podpořit zasláním dvou obrovských kontejnerů plných knih i s potřebným vybavením. Naneštěstí si americký partner vše na posledních chvíli rozmyslel a tolik potřebná zásilka nakonec putovala na Ministerstvo školství, kultury a sportu. Zanzibaru nezbývalo, než hledat podporu u někoho jiného. Volání o pomoc vyslyšela Velká Británie. S jejím přispěním byla v roce 1988 založena první veřejná knihovna na

Zanzibaru. Knihovna byla nejprve umístěna v prostorách dnešního hotelu Serena Inn v hlavním městě, v roce 1989 byla přesunuta do oblasti Vuga blízko sídla zanzibarského soudu a konečně 18. března 2010 byla slavnostně otevřena zcela nová budova ústřední knihovny v části hlavního města nazývaného Maisara. Na výstavbě a technickém vybavení se finančně podílelo Japonsko.

V roce 1994 byla založena první pobočka ústřední knihovny v oblasti Chake Chake na ostrově Pemba. V současnosti se jedná o druhou Národní veřejnou zanzibarskou knihovnu. Do roku 2005 vzniklo na obou ostrovech dalších 8 okresních knihoven, které jsou dnes součástí tzv. výukových center, jež slouží zejména pro potřeby vzdělávání místních učitelů. Národní knihovna pořádá každý pátek informační kurzy pro děti a studenty místních základních a středních škol, na kterých jsou seznámeni s chodem knihovny a se službami, jež jim je schopna poskytnout; ve středu zase probíhá pravidelné čtení pohádek.

Veřejné knihovny spadají pod Ministerstvo školství. V roce 1993 byla jmenována Knihovní rada v čele s předsedou a vydán byl taktéž knihovní zákon. Ten stanovuje základní cíle veřejného knihovnictví, kterých by Zanzibar rád dosáhl, ale k jejichž naplnění vede strastiplná cesta. Mezi hlavní cíle patří, pro nás zcela samozřejmé, zajištění potřebného vybavení a jeho údržba, poskytování kvalitních služeb v příjemném prostředí, poskytování adekvátních informací prostřednictvím internetových služeb, nákup knih, novin a časopisů. Knihovní rada pořádá ve spolupráci s mnoha zeměmi světa řadu kampaní zaměřených na odstranění negramotnosti obyvatel, na podporu čtení a podnícení zájmu veřejnosti o literaturu obecně. Zaměstnanci knihovny vedou na Státní

univerzitě tříměsíční kurzy, v nichž učí zájemce základům knihovnictví.

Knihy na Zanzibaru představují stále ojedinělý jev (mluvíme o tzv. „knížním hladomoru“). Ostrov je dotován zejména knihami zasílanými prostřednictvím mezinárodních projektů, jako jsou Book Aid International, Book for Africa nebo Books Abroad. Díky nim byly například do základních škol umístěny boxy s knihami psanými jak v angličtině, tak ve svahilštině a podpořil se tak významně zájem o čtení u dětí a dospívající mládeže (ukázka, jak boxy pomáhají: <https://www.youtube.com/watch?v=NUIOG3VGxZc>). S významnou výpomocí americké ambasády byl v Národní knihovně v Pembě vybudován tzv. „americký koutek“. V tomto koutku se čtenáři mohou seznámit se vším, co je v souvislosti s Amerikou zajímavé. Uživatelé tento prostor hojně využívají hlavně z důvodu možnosti využití počítačů a bezplatného připojení k Internetu. V Národní knihovně v Unguji vznikl program pro uvědomění si rizika nakažení HIV/AIDS. Dospívající jsou zváni do diskuzního kroužku, kde jsou o nemoci informováni. V knihovně vznikl samostatný stánek, kde si mohou návštěvníci volně vyzvednout různé informační materiály o dané problematice.

Zanzibar čelí, jako většina afrických států, velkým ekonomickým problémům, jež mají dopad na všechny oblasti lidského života, ať už toho veřejného nebo soukromého. Nemůžeme se tedy divit, že si knihovnictví zatím nezasluhuje tolik potřebnou politickou angažovanost. Asi 40 % základních a středních škol na Zanzibaru má svou vlastní školní, nebo alespoň třídní knihovnu. Další knihovny se nachází v deseti výukových centrech. Všechny tyto knihovny se však potýkají se zásadním problémem spočívajícím v nedostatku aktuálně vydaných knih a časopisů a zejména pak v nedostatečném hardwarovém a softwarovém vybavení. Školy nemají dostatek financí pro nákup odpovídající literatury a učebnic potřebných pro výuku. Darované knihy často obsahují irelevantní informace, s africkou kulturou téměř nesouvisející. A to nemluvíme o absenci literatury v národním jazyce – svahilštině.

Na Zanzibaru nalezneme poměrně dobře vybavené univerzitní knihovny, jež jsou ale přístupné pouze hrstce vyvolených – studentům univerzit. Dodejme, že stát se studentem jedné ze zdejších tří univerzit je pro obvyčejného občana téměř nedosažitelným snem. Setkat se můžeme i s knihovnami jiných veřejných

i soukromých institucí; především lobby knihovny v hotelích sloužící pro potřeby turistů jsou luxusně vybaveny.

Na vesnicích neexistují v zásadě žádné veřejné knihovny, a pokud se zde nějaká „knihovna“ nachází, pak má k dispozici omezený prostor, většinou jednu menší místnost, kde je k dispozici pár desítek starých ošuntělých knih. Zanzibar bojuje se stále vysokou negramotností obyvatelstva. Většina lidí pracuje v zemědělství, od malíčka je jejich hlavní a často jedinou starostí obdělávat pole nebo pěstovat plodiny. Takoví lidé nemají potřebu se učit číst nebo psát. Na Zanzibaru chybí profesionálně školení knihovníci. Počet těch, co projdou kurzem pořádaným na Státní univerzitě, je mizivý. Knihovny jsou většinou provozovány jen díky dobrovolníkům přicházejících na Zanzibar z celého světa. Míra spolupráce mezi jednotlivými knihovnami je velice nízká. Taktéž zatím neexistuje soupis publikací regionálních spisovatelů. Dosud se touto problematikou nikdo podrobněji nezabýval. Pokusy o zlepšení situace ztroskotávají kde jinde, než na nepostačujících či zcela nedostupných finančních prostředcích.

Knihovní rada děkuje všem svým donátorům za zaslání knihy, nicméně jak sám předseda uvádí, mnohem užitečnější by bylo poskytnout místním knihovnám spíše finanční obnos, aby se mohly nakoupit především publikace psané ve svahilštině, nejlépe od místních vydavatelů. Knihy a učebnice v mateřském jazyce jsou pro většinu aktivních čtenářů na Zanzibaru nepostradatelné, mnozí z nich jiný jazyk neovládají. 98 % veškerých publikací umístěných ve fondech knihoven na Zanzibaru je psaná v angličtině. Jedno je jisté, bez mezinárodní pomoci by knihovny na Zanzibaru nemohly vůbec fungovat.

Malá osobní zkušenost

Navštívit pravou černou Afriku bylo vždy mým přáním. Rozhodnutí vydat se na Zanzibar bylo zásadní a i krátký pobyt zde mi ukázal krásu i hořkosti tamního života po všech stránkách. Jako v každé jiné zemi, kterou jsem dosud navštívila, vedly mé kroky mezi místní obyvatelstvo. Měla jsem možnost strávit nezapomenutelné chvíle s lidmi z vesničky Uroa. Ač žije většina z nich pouze v dřevěných chatrčích, mnohdy bez přívodu elektřiny a vody (pitnou vodu čerpají z vesnické studny), nepotkáte člověka, který by se mračil nebo Vás nepozdravil veselým zvoláním „Jambo“. Pohostinnost zdejších lidí byla natolik příznačná, že jsem musela často s díky odmítnat.

Měla jsem pocit, že těžkosti jejich života vidím jen já. Bylo šokující navštívit místní porodnici, kde jediným prostředkem k utišení bolesti byl vlídný úsměv řádové sestry, která se o chod porodnice starala. Zdravotní sestřička mi například vysvětlila, že žena po porodu zůstává v „nemocnici“ pouze 3 hodiny, poté je i s novorozencem propuštěna domů. Chod místní školy jsem zvláštním způsobem nezaznamenala. Děti byly totiž uchvácené dárky v podobně propisek, notýsků, fixů a bonbónů. Tyto drobnosti vykouzlily na

jejich tvářích nepředstíranou radost, pro nás naprosto nepochopitelnou. Hlavní rozptýlení pro ně však představovala moje bílá kůže.

Ve vesnici Uroa mi bohužel nebyli schopni říci, zda se zde nachází nějaká knihovna. Navštívila jsem proto knihovnu na ostrově Changuu a menší knihovnu ve městě Stone Town. Popisovat však není co. Jednalo se vždy o jednu místnost s žalostným fondem. I za ten jsou však místní velmi vděční. Nadšení pro vzdělání a knihy jim rozhodně nechybí.

Použitá literatura:

Book boxes for Zanzibar. Book Aid International [online]. 2011 [cit. 2015-01-23]. Dostupný na [www: http://www.bookaid.org/book-boxes-for-zanzibar/](http://www.bookaid.org/book-boxes-for-zanzibar/)

DECKER, Corrie. Reading, Writing, and Respectability: How Schoolgirls Developed Modern Literacies in Colonial Zanzibar. *International Journal of African Historical Studies* [online]. 2010, vol. 43, issue 1, s. 89–114 [cit. 2015-01-23].

Education Policy. Revolutionary Government of Zanzibar Ministry of Education and Vocational Training [online]. 2011 [cit. 2015-01-23]. Dostupný na [www: http://www.moez.go.tz/docs/pwA4nrszmk_Zanzibar_Education_Policy.pdf](http://www.moez.go.tz/docs/pwA4nrszmk_Zanzibar_Education_Policy.pdf)

HAJI, Haji Ali, Khamis Hamad MWITUMBE a Abbas Mohamed OMAR. Information literacy in Zanzibar universities: Current situation and the way forward. *IFLA Journal* [online]. 2014, vol. 40, issue 4, s. 280–288 [cit. 2015-01-23]. DOI: 10.1177/0340035214544882.

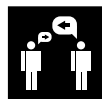
Zanzibar Library Services. Revolutionary Government of Zanzibar Ministry of Education and Vocational Training [online]. 2015 [cit. 2015-01-23]. Dostupný na [www: http://www.moez.go.tz/?cq=dept&dept=4](http://www.moez.go.tz/?cq=dept&dept=4)

Zanzibar School Box Libraries campaign. Tauheedul Charity [online]. 2015 [cit. 2015-01-23]. Dostupný na [www: http://www.tauheedulcharity.org/campaigns/zanzibar-school-box-libraries-campaign/](http://www.tauheedulcharity.org/campaigns/zanzibar-school-box-libraries-campaign/)

Denisa Illíková

denisa.illikova@seznam.cz

rozhovor

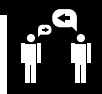

Co dělají knihovníci, když už nedělají: Rozhovor s Milošem Kvapilem, emeritním ředitelem Městské knihovny v Prostějově

PhDr. Miloš Kvapil vystudoval obor knihovnictví a vědecké informace na Fakultě sociálních věd a publicistiky Univerzity Karlovy v Praze (1971), poté působil v Olomouci ve Státní vědecké knihovně. Potom pracoval jako knihovník ve Výzkumném ústavu oděvním. Po zrušení ústavu našel profesní uplatnění jako ředitel Informačního centra Univerzity Palackého, posléze pak jako vedoucí informační služby Městského úřadu v Prostějově. Následně působil jako vedoucí technické knihovny v Moravských železárnách v Olomouci. V letech 1997–2009 vykonával funkci ředitele okresní, později Městské knihovny v Prostějově. Bohatá je jeho publikační činnost v regionálním i odborném tisku. Byl dlouholetým

editorem (1991–2009) kulturní revue *Prostějovska Štafeta*. V posledních letech píše poezii, vydal čtyři sbírky pod variantou svého jména *Miloš Qapil*. Členem SKIP je od svého příchodu do veřejné knihovny, zároveň po celou dobu pracuje v regionálním výboru, od roku 1998 po dvě volební období byl i členem předsednictva výkonného výboru. Je nositelem Ceny českých knihovníků (2007), Ceny Velkomoravský knihovník (2009) a Ceny Města Prostějova (2009).

Nebudu zastírat, že se s Milošem dlouhá léta známe, takže odpověď na úvodní otázku pro mě nebude překvapením. Domnívám se však, že by mohla zajímat vás,

protože – přiznejme si třeba i s lítostí – všichni spějeme do období, které jsem v názvu tak taktně (alespoň se domnívám) naznačil. Miloš vyrůstal v době, kdy nejen v Prostějově se nemohl stát členem skautského oddílu (ač po tom toužil), ale lásku k turistice a toulkám božsky krásnou přírodou – to mu soudruzi zakázat nemohli. Mohli mu však značně zkomplikovat přístup ke knihám, které se tehdy běžně nenacházely ve veřejných knihovnách. Byl to však student či-

perný, takže i pro tuto druhou lásku – literaturu – si dokázal brzy najít cesty či cestičky. K jeho rozhledu nepochybně přispěl tatínek, válečný tankista z bojů o Anglii a po invazi i o kontinent v dnešní Belgii. Takže již v raném věku pochopil, že nestačí za vlast bojovat a umírat, ale že mnohem důležitější je činit tak na správné, tedy v tomto případě na východní straně. Desetiletí pracovní prožitá v knihovných rychle uplynula. Po odchodu do penze přestal být jen čtenářem a začal poezii publikovat. Olomoucká univerzita mu postupně vydala Císařovy vousy (2012), O přírodě – Peri Fyseo (2013) a Útesy času (2014). Obě lásky pak dokázal spojit – na četných potulkách po zemích českých počal svým přátelům svá díla předčítat.

Tři vydané knihy poesie v posledních třech letech – pověz nám něco k tomu.

Především tomu neříkám poesie, nýbrž plky – ale budiž. Na začátek však jednu faktickou poznámku – nevydal jsem tři, ale čtyři sbírky. Již v roce 2003 to byla Eukleidovská Seč klásků lásky.

Vím o tobě, že jako jeden z mála knihovníků máš nechtutně kladný vztah k matematice, souvisí to s tím?

Eukleidovská Seč klásků lásky vznikla spontánně jako reakce na jedno předvolební vystoupení jistého politického koryfeje. Geometrie je tam úplně náhodou, ale jaksi ne úplně náhodou. Geometrii jsem měl ve škole vždycky ve velké oblibě. A proč? Téměř vše v mém životě má literární inspiraci, a geometrem byl také Old Shatterhand. Nemohl jsem tedy tuto vědní a praktickou disciplínu opomenout!

Euklides své geometrické postuláty a teorie čísel promýšlel, když působil v Alexandrijské knihovně – je zde tedy souvislost?

Odpovím integrálně. Schválně volím pojem integrálně. Byl jsem v době předlistopadové členem týmu pro integrální antropologii, vedenou mým universitním pedagogem prof. PhDr. Karlem Máchou, DrSc., později umlčováním, nyní žijícím v Mnichově. Tedy, abych se z toho vymotal.

Ve třech posledních sbírkách píšu: Knihovník, básník, royalista; milovník potulek po krajině bez ohledu na nadmořskou výšku. Pro přátele píše texty, které pak na návrších předčítá.

Můžeš to nějak přiblížit?

Začneme postupně – knihovník. Když jsem chodil asi do páté třídy, dostal jsem na Vánoce knihu Srdce od italského, nyní již zapomenutého, autora Edmunda de Amicise. Román vypráví o hoších stejně starých jako tenkrát já. Jedna příhoda pojednává o chlapci, jehož tatínek pracuje v tiskárně a vadné výtisky knih mu nosí domů. Ten si je balil a rovnal do poličky. A pak přišla věta: „Počínal si jako opravdový knihovník.“ Tenkrát jsem netušil, co to knihovník je, a tak jsem se na to zeptal a tatínek mě do knihovny zavedl. Tam jsem se rozhlédl a pravil: „Tak zde chci pracovat!“ Shodou okolností se tak stalo v knihovně, kde jsem později byl dvanáct let ředitelem.

V těch dobách mně však připadala mnohem větší. Na tuto příhodu jsem úplně zapomněl, vybavila se mi až nedávno, když jsem tuto knihu spatřil na polici.

Básník – na to mám jinou vzpomínku. Kdysi jsem viděl takovou karikaturu: Na pozadí stál Olymp a naši básníci na něj vezli svá díla. Jaroslav Vrchlický tlačil velký vůz, Otakar Březina, Josef Václav Sládek, Karel Jaromír Erben a mnozí jiní také tlačili velké fůry. Na okraji byl Petr Bezruč a vezl na dětském tragáčku dvě útlé knížečky. No a já jsem už vydal sbírky čtyři... (Smích) No ale proč to říkám? Jsou životní situace, kdy se z nich lze jen a jen vypsat. Třeba velmi těžce nemocná manželka, postižená neléčitelnou chorobou, úmrtí bratra a v rychlém sledu i úmrtí manželky, k tomu problémy se zřizovatelem knihovny. Naproti tomu příroda ve své velikosti a kráse, moji oblíbení havrani, sovy, vlci, východy slunce, buky, fylity, pomněnky, lesní víly, víno, hudba... milovaná Boženka, děti, vnoučata... A je toho mnohem více. Nelze kolem těchto „entit“ chodit jako hadrový panák a nenechat to v sobě rezonovat. Tak jsem to začal psát, no a vždycky na příhodném návrší jsem to přátelům předčítal. Je toho už dost – poslední plk má číslo 185. Z toho vyplývá, že ty sbírky jsou výběrem, kterým chci něco dokumentovat.

Royalistou jsem se stával postupně. Četl jsem Pekaře, Palackého, Golla, Disraeliho, Masarykovu Světovou revoluci, Benešovy paměti Světová válka a naše revoluce, Kalvodovu Genesi Československa, knihy Klímkovy, Churchillovy, Kissingerovy, Brzezinského a tisíce stran dalších autorů. Další argument: Gaius Iulius Caesar – politik, jakých bylo ve světových dějinách málo, napsal, že „republika je jen prázdné slovo bez obsahu“. Co k tomu dodávat? Představitel státu je vždy dilem vůle Boží; jde jen o to, zda je to Boží milosti, nebo Boží trest.

Po neblahých zkušenostech s posledními dvěma prezidenty bych ti skoro dal za pravdu.

Zastavme se však ještě u Bezruče. Ty ses s ním setkal, ne?

Ano, setkal. Bylo to v první polovině padesátých let. „Stařeček“, jak se mu říkávalo, zavítal do naší školy.

Vyprávěl nám o hornících, o Beskydech, o těžké práci a nelehkém životě. Popravdě, moc jsme tomu nerozuměli. No a pak jsme se mohli národního umělce na cokoli zeptat. Osmělil jsem se: „Prosím, pane básníku, co je to ta stužkonoska?“

„Litato!“ hlesl Petr Bezruč. Tomu jsem už vůbec nerozuměl, a tak jsem se doma zeptal tatínka, co tím chtěl básník říci? Ten mi to přeložil: „Lítá to.“ Od té doby už vím, že obyvatelé Slezska mají „kratkejazyky“.

Vraťme se ale k úvodní otázce: co dělá knihovník, když nemusí chodit do práce? A jak se mu daří?

Píšu, ne už v tak vysoké frekvenci jako dříve, ale jaksi nelze mně přestat. Jezdím na kole, čtu úžasné knihy, chodím asi do pěti knihoven půjčovat si knihy, chodím pravidelně do kostela, povídám si v lese, a to nejen sám se sebou. Na podzim vyhlížím havrany a po celý rok lesní víly. Zkrátka normální život pensionovaného knihovníka. A jak se mám? Nikdy jsem si nestěžoval a teď už vůbec nemám na co.

Máš nějaká nesplněná přání?

Ano, je to přání opět literární. Rád bych na svých potulkách přírodou někdy narazil na Tři muže ve člunu a na toulkách – poznal bych je podle štekajících Montmorencyho a Harris by nejspíš nesl banjo. Nebo na pana Pickwicka a jeho přátele – poznal bych ho podle červeného nosu. A velmi rád bych potkal otce Browna – toho bych poznal podle rozlámání deštěvníku...

A co tě napadá na závěr?

Je krásné být knihovníkem... I když jen pensionovaným!

Děkuji za rozhovor. A až někdy spatřím na návrší skupinku lidí, z nichž jeden ve větru předčítá z vlajících papírů, hned se k nim rozběhnu, aby mně neunikl třeba opus číslo 186.

Bude vás zajímat, že...

... časopis Host představil koncem roku 2014 nový webový projekt H70 – Host 7 dní online. Portál s podtitulem „vzorec pro literaturu“ je on-line extenzí tištěné podoby časopisu se zaměřením na aktuální dění ve světě knih. Pondělí přináší portál aktuality a zprávy ze světa knih, v úterý recenze a kritiky aktuálních titulů české literární scény, ve středu nabízí profily známých osobností literárního života, rozhovory a reportáže, ve čtvrtek provokativní komentáře k aktuálním událostem v umění a kultuře. Pátek je ve znamení textů z filozofie, literární teorie nebo historie v rubrice Akademie a víkend je věnován beletrii – ukázkám z připravovaných knih, originálních povídek či nepublikovaných básní. Editor portálu a redaktor časopisu Host Zdeněk Staszek dodává: „Naším cílem je, aby po ranní kávě a zprávách o počasí byl H70 prvním kliknutím každého milovníka literatury.“ Více viz: <http://www.h70.cz>.

... Centrum celoživotního vzdělávání Hustopeče – Městská knihovna Hustopeče má velmi dobře informacně zpracované webové stránky viz: <http://ccv.volny-cas.cz>. Pod odkazem Poprvé v knihovně se čtenář, i ten malý, rychle v knihovně zorientuje. Zaujme také nabídka aktivit pro školy. Nabídka besed je každý rok aktualizovaná a knihovnice velmi pečlivě sledují zpětnou vazbu, tedy ohlas zájmu a přínos témat pro děti i učitele. S těmi se také radí o výběru konkrétních titulů a témat. Důraz kladou na výběr vhodných ukázek, které potom děti přivedou k četbě knih. Knihovna se také zapojila do projektu Knihovny města Hradec Králové „Lovci perel“. Zúčastnila se již druhého ročníku. Pro knihovnice je to práce navíc, ale knihovně se vyplatí ve zvýšeném počtu výpůjček dětské literatury. Ve školách mají dobrý ohlas i tematické družinové večery, které se konají každý rok.

... byla udělena již podesáté Cena Waltera Sernera. Nadační fond Festival spisovatelů Praha vyhlásil v únoru 2015 výroční 10. ročník literární soutěže o nejlepší povídku roku na téma „Svět uvnitř mé hlavy“. Každoroční soutěž je vždy určena středoškolákům od 15 do 21 let a nese jméno v Čechách dosud opomíjeného spisovatele, dadaisty, *Waltera Sernera*. Vyhlášení se ko-

nalo 9. dubna na Novoměstské radnici v Praze. Walter Serner se narodil v roce 1889 v Karlových Varech. Vydával noviny, psal články, básně, povídky, byl doktorem práv. Stýkal se s předními světovými umělci, v roce 1919 pořádal v Ženevě „první světový kongres dadaistů“. Žil v Paříži, v Německu, vrátil se do Prahy a jeho knihy byly v roce 1935 na nacistickém seznamu „zvrhlé literatury“. V roce 1942 byl i s manželkou deportován do Terezína a jeho stopa zde navždy končí.

... máme radost z úspěchu Městské knihovny Hodonín, která se jako jediná knihovna Jihomoravského kraje umístila v 5. kategorii měst 20 001 – 40 000 obyvatel za rok 2014-2015 v celostátní soutěži Kamarádka knihovna. Soutěž o nejlepší dětské oddělení knihovny v České republice se koná v pravidelných dvouletých intervalech a organizuje ji Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR pod záštitou MK ČR a Národní knihovny ČR. Poprvé byl vítěz vyhlášen v roce 2007.

... na sto dvacet cenných tisků pocházejících z barokního Nizozemí vystavuje Arcidiecézní muzeum v Olomouci. V Nizozemí v 17. století vládla na tehdejší dobu nevidaná svoboda tisku, vycházely zde proto i pokrokové svazky, které by se v Rakousku objevit nemohly. Barokní knihupectví světa, jak zní i název výstavy, vydávalo převážně v latině a francouzštině přírodovědné a lékařské spisy, náboženská pojednání, atlasy, cestopisy, mapy. Vědecká knihovna v Olomouci má ve svých sbírkách rozsáhlý a cenný soubor tisků, které přivezli ze svých misijních cest do Nizozemí jezuité. Výstavu můžete navštívit do 13. září 2015.

... rok 2015 je rokem, kdy se připomíná 70. výročí od konce 2. světové války. Knihovny jako vzdělávací instituce připravují pro školy i pro občany besedy s pamětníky, pořady čerpající z historických událostí. K titulům, z nichž lze čerpat přehledně zpracované informace, číst ukázky a přiblížit tak tragické osudy lidí z různých zemí, patří čítanka pro starší středoškoláky kdekoliv v Evropě pod názvem Abychom nezapomněli. Výpověď o totalitě v Evropě (ed. Purves, Gillian, Praha 2013, 288 s. ISBN 978-80-260-4937-1).

VIRTUÁLNÍ NÁRODNÍ FONOTÉKA

www.narodnifonoteka.cz

Informace o existenci, umístění a podobě zvukového dokumentu

